

**СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ”
УНИВЕРСИТЕТСКИ ЦЕНТЪР ПО УПРАВЛЕНИЕ НА КАЧЕСТВОТО
ЛАБОРАТОРИЯ ЗА АНАЛИЗИ И ПРОУЧВАНИЯ**

ДОКЛАД

**С АНАЛИЗ НА ДАННИ ОТ АНКЕТНО ПРОУЧВАНЕ НА МНЕНИЯТА И
ОЦЕНКИТЕ НА СТУДЕНТИТЕ ОТ СПЕЦИАЛНОСТ „КОМУНИКАЦИОНЕН
МЕНИДЖМЪНТ”, ФАКУЛТЕТ ПО ЖУРНАЛИСТИКА И МАСОВА
КОМУНИКАЦИЯ ЗА УЧЕБНИЯ ПРОЦЕС И РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ НЕГО**

СОФИЯ, МАЙ 2022

Изготвил: Пенка Хорозова

СЪДЪРЖАНИЕ

1. ВЪВЕДЕНИЕ.....	3
2. ПРЕДСТАВЯНЕ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО	3
2.1. Цел и задачи на изследването.....	4
2.2. Профил на обекта на изследването	4
3. РЕЗУЛТАТИ ОТ ИЗСЛЕДВАНЕТО	9
3.1. Степен на удовлетвореност от организацията на учебния процес и от ресурсите, използвани в обучението	10
3.1.1. Студентските оценки за организацията на учебния процес	10
3.1.2. Студентските оценки на ресурсите, използвани при обучението	13
3.2. Удовлетвореност от съдържанието на учебния процес.....	15
3.2.1. Студентските оценки на характеристики на учебния план	15
3.2.2. Студентските оценки за методите на обучение	16
3.2.3. Методи за оценка на знанията и обективност на оценяването	22
3.2.4. Включване на студентите в научноизследователска работа.....	29
3.3. Мнения на студентите за основните проблеми, съпътстващи обучението им в специалност "Комуникационен мениджмънт"	30
3.4. Оценки на студентите за резултатите от обучението	34
3.5. Нагласи за професионална реализация	43
3.6. Удовлетвореност на студентите от изучаваната специалност.....	44
3.7. Епидемиологичната обстановка и мненията на студентите за взетите мерки и последствията в обучението.....	46
3.8. Предложения, забележки и препоръки на студентите към ръководството на Факултет по журналистика и масови комуникации	49
4. Заключение (Основни резултати).....	52
ПРИЛОЖЕНИЕ 1	57
ПРИЛОЖЕНИЕ 2	66

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящият доклад представя резултатите от социологическо изследване, направено по заявка на деканското ръководство на Факултета по журналистика и масова комуникация. Изследването е реализирано от екипа на Лабораторията за анализи и проучвания към Центъра по управление на качеството на СУ „Св. Климент Охридски“. Докладът съдържа обобщените данни на мненията и оценките на изследваната съвкупност студенти от специалност „Комуникационен мениджмънт“ за основни параметри на учебния процес.

Получените данни са анализирани и представени в доклада като там, където броя на анкетираните го позволява, са търсени значимите различия в мненията и оценките на анкетираните студенти по курс, по среден успех, по посещаемост на учебните занятия и по професионална заетост по време на следването.

2. ПРЕДСТАВЯНЕ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Изследването е проведено в периода 01.04 – 03.05.2022 година. Обект на изследването са студентите от първи, втори, трети и четвърти курс на специалност „Комуникационен мениджмънт“ във Факултет по журналистика и масова комуникация.

Методът за регистрация на студентските мнения е Web-базирана анкета за студентите от всички курсове на специалността. Този начин на провеждане на анкетата е най-подходящ в настоящата ситуация. Наред с това - на анкета, която респондентите могат да попълнят в удобно за тях време, се отзовават всички студенти, които биха желали да споделят мненията и оценките си. Въпросникът, предложен на студентите, съдържа 27 затворени и три отворени въпроса, в които анкетираните могат да споделят в свободна форма мненията си по конкретно поставената тема и да дадат своите предложения, препоръки, и бележки към ръководството на факултета. В затворените въпроси са използвани номинални и бални скали.

В част от анализа на емпиричните данни са прилагани статистически методи за изследване на зависимостите и връзките между отделните променливи чрез методите Хи-квадрат, дисперсионен анализ и двумерни разпределения.

2.1. Цел и задачи на изследването

Целта на социологическото изследване е да осигури обобщена информация за качеството на учебния процес в специалността. Задачите, които са решени, за да се постигне поставената цел, са:

- набиране на информация за ресурсното обезпечаване и управлението на учебния процес: редовното протичане на учебните занятия в електронна среда и интереса към тях, организация и предприети противоепидемиологични мерки;
- набиране на информация за съдържанието на обучението и използваните методи на обучение;
- набиране на информация за обективността и начините на проверка на знанията;
- набиране на информация за възможностите за участие в научноизследователска работа;
- набиране на информация за проблемите, които студентите срещат по време на следването;
- набиране на информация за нагласите и очакванията за професионална реализация;
- набиране на информация за удовлетвореността на студентите от постигнатите при обучението по специалността резултати;
- обобщена оценка за образователния процес чрез заявена степен на удовлетвореност от обучението и чрез изразено желание за повторен избор на изучаваната специалност;
- обобщаване на качествени данни от отворен въпрос за предложения към ръководството на специалностите и на факултета.

2.2. Профил на обекта на изследването

На анкетата са се отзовали 56 обучаващи се в първи, втори, трети и четвърти курс в специалността „Комуникационен мениджмънт“, които представляват 30,8% от общия брой на записаните в четирите курса на посочената специалност студенти. Обемът на върнатите анкетни карти е достатъчен, за да позволи да бъдат очертани основните тенденции в позициите на студентите по изследваните въпроси и да се открият належащи за решаване проблеми.

В таблица 1 е посочено разпределението на респондентите по курсове и тяхното процентно съотношение спрямо броя на записаните.

Таблица 1

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ ПО КУРСОВЕ (В %)

Курс	Брой студенти по списък	Брой анкетирани студенти	% на анкетираните от броя по списък
Първи	59	22	37,3
Втори	54	9	16,7
Трети	35	10	28,6
Четвърти	34	14	41,2
Общо	182	56*	30,8

**Забележка: Един от респондентите не е посочил курса, в който се обучава*

От анкетираните студенти:

- 22,0 % са мъже
- 78,0 % са жени

Не са посочили отговор на този въпрос 10,7% от анкетираните.

В изследването са взели участие студенти с много добър и отличен успех и не са попаднали студенти с успех под 4,49. Според средния успех от обучението, най-голяма е групата на отличниците (с успех от 5,50 до 6,00) – 76,4%, следвана от групата на студентите с много добър успех от 5,00 до 5,49 - 20,0%. Анкетираните студенти със среден успех от 4,50 до 4,99 са едва 3,6%.

Таблица 2

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД СРЕДНИЯ УСПЕХ ОТ СЛЕДВАНЕТО (В %)

Успех	%
до 3,49	-
от 3,50 до 3,99	-
от 4,00 до 4,49	-
от 4,50 до 4,99	3,6
от 5,00 до 5,49	20,0
от 5,50 до 6,00	76,4
Общо	100,0

Забележка: Неотговорилите са 1,8%.

Поради липсата на студенти с нисък успех и малкия дял студенти с успех от 4,50 до 4,49 анкетираните са обединени в две групи - студенти със среден успех от 4,50 до 5,49 и студенти с успех над 5,50. Представеният по-нататък анализ в подточка 2.2, когато средният успех се разглежда като фактор, определящ мненията на респондентите, е извършен на базата на това групиране. В основните резултати, обаче

средният успех не е разглеждан като фактор, оказващ влияние върху мнението на анкетиранияте студенти.

Разпределението на анкетиранияте студенти по курс според средния успех е представено в таблица 3.

Таблица 3

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД КУРСА НА ОБУЧЕНИЕ ПО СРЕДЕН УСПЕХ ОТ СЛЕДВАНЕТО (В %)

Курс	Среден успех:	До 5,49	5,50 – 6,00	Общо
Първи		45,5	54,5	100,0
Втори		-	100,0	100,0
Трети		20,0	80,0	100,0
Четвърти		7,1	92,9	100,0
Общо		23,6	76,4	100,0

Забележка: Стойността на Хи-квадрат¹ е 10,8 при $P=0,01$. Установяват се статистически значими различия.

Статистически значимата връзка между курс и среден успех се дължи главно на факта, че в извадката от втори курс са попаднали само отлични студенти. И в четирите курса е най-голям дялът на студентите с отличен среден успех.

На таблица 4 са представени данните от въпроса как се самоопределят анкетиранияте студенти от гледна точка на редовното им участие в учебни занятия. Мнозинството от анкетиранияте студенти са в групата на редовните – включват се във всички или в повече от половината занятия, провеждани в електронна среда и сред тях има ограничен брой посещаващи по-малко от половината учебни дейности. Много голям дял от анкетиранияте (повече от половината) са избрали отговора, че се включват редовно във всички занятия и това е още един показател, че в анкетата са участвали активни и отговорни към обучението си студенти.

Таблица 4

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ОТГОВОРИТЕ ИМ НА ВЪПРОСА ПОСЕЩАВАТ ЛИ РЕДОВНО УЧЕБНИТЕ ЗАНЯТИЯ (В %)

Включват ли се редовно в учебните занятия:	%
Включват се редовно във всички учебни занятия в електронна среда	67,9
Включват се редовно в повече от половината учебни занятия в електронна среда	25,0
Включват се редовно в по-малко от половината учебни занятия в електронна среда	7,1

¹ В тази и във всички останали таблици от този вид в доклада анализът на данните е извършен чрез статистическия метод Хи-квадрат, който служи за установяване на наличие или липса на връзка между изследваните признаци (напр. работа по време на следването и курс). Ако стойността на равнището на значимост P е по-малка или равна на 0,05 се приема, че връзка съществува, а ако е по-голяма от 0,05 – връзка липсва.

Не се включват редовно в учебните занятия в електронна среда	-
Общо	100,0

Забележка: Неотговорилите са 0,0%.

За да проверим дали включването в on-line занятия е различно при отделните курсове от специалността и дали се влияе от трудовата ангажираност на студентите, отново (поради малкия брой) групирахме данните за тези студенти, които са декларирали, че не се включват редовно във всички занятия. Така, при разглеждане на посещаемостта като фактор, студентите са разпределени в две групи - "включват се във всички занятия" и "не се включват във всички занятия".

Не се установяват статистически значими различия в оценките на студентите спрямо редовното присъствие в учебните занятия според курса – таблица 5. Най-редовно включващи се в занятията, провеждани в електронна среда са първокурсниците. С най-голям дял при групата "не се включват редовно във всички занятия" са третокурсниците, но все пак половината от тях са в групата на редовно посещаващите всички учебни занятия.

Таблица 5

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ОТГОВОРИТЕ НА ВЪПРОСА „ВИЕ ЛИЧНО ВКЛЮЧВАТЕ ЛИ СЕ РЕДОВНО УЧЕБНИТЕ ЗАНЯТИЯ?“ ПО КУРС (В %)

Включват ли се редовно в учебните занятия:	Включват се във всички занятия	Не се включват във всички занятия	Общо
Курс:			
Първи	81,8	18,2	100,0
Втори	66,7	33,3	100,0
Трети	50,0	50,0	100,0
Четвърти	64,3	35,7	100,0
Общо	69,1	30,9	100,0

Забележка: Стойността на Хи-квадрат е 3,55 при $P=0,31$. Не се установяват статистически значими различия.

Запитахме анкетирани студенти от "Комуникационен мениджмънт" кои са, според тях, причините някои от състудентите им да не се включват редовно в занятията, провеждани в електронна среда. Успокояващ факт е, че единици анкетирани смятат, че технически причини възпрепятстват колегите им за редовно участие в обучението в електронна среда. Малко над една десета изтъкват факта, че на колегите им не им допадат занятията в електронна среда, и че занятията са им безинтересни. Една пета от студентите са отбелязвали като причина "не им е интересно в час". Близко две пети от респондентите са отговорили, че нередовното включване в учебния процес

се дължи в липсата на мотивация. Посочвани са и различни от предложените за оценка причини, изразени в свободна форма от анкетираните студенти, но те са малко на брой (поместени са в нередактиран вид в *Приложение 2*). Като най-честа причина за нередовното включване на колегите си в учебните занятия, студентите са посочили работата успоредно със следването. Тази причина е изтъквана на практика от всички анкетирани.

Нека разгледаме какъв е дялът на работещите сред анкетираните студенти в специалност „Комуникационен мениджмънт“ и доколко влияе трудовата им заетост върху посещаемостта на учебните занятия. Близко две трети от анкетираните студенти в специалност „Комуникационен мениджмънт“ са посочили, че работят по време на следването си като 16,4% са заявили, че работата им е свързана с изучаваната специалност. Поради това, че по-големият дял студенти имат работа, несъответстваща на изучаваната специалност по-нататък в анализа, когато разглеждаме работата като фактор, влияещ върху студентските мнения, студентите, които работят по специалността си и тези, които са ангажирани с работа в друга област, са обединени в една група на работещи студенти. Разпределението на анкетираните студенти според отговорите им на въпроса „Работите ли по време на следването?“ по курс е представено в таблица 6. Очаквано, най-големият дял работещи (всички анкетирани) е сред четвъртокурсниците, след тях по дял се нареждат трудово ангажираните студенти от втори курс. В трети и първи курсове на обучението преобладава дялът на неработещите студенти. Дялът на неработещите е най-голям сред третокурсниците.

Таблица 6

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ОТГОВОРИТЕ НА ВЪПРОСА „РАБОТИТЕ ЛИ ПО ВРЕМЕ НА СЛЕДВАНЕТО?“ ПО КУРС (В %)

Работят ли по време на следването:	Да	Не	Общо
Курс			
Първи	45,5	54,5	100,0
Втори	66,7	33,3	100,0
Трети	30,0	70,0	100,0
Четвърти	100,0	-	100,0
Общо	31,2	68,8	100,0

Забележка: Стойността на Хи-квадрат е 15,19 при $P=0,00$. Установяват се статистически значими различия.

Чрез статистическия метод Хи-квадрат проверихме и за наличието или липсата на разлики в посещаемостта на лекциите при работещите и неработещите студенти. В таблицата по-долу е показано това разпределение:

Таблица 7

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ОТГОВОРИТЕ ИМ НА
ВЪПРОСА ПОСЕЩАВАТ ЛИ РЕДОВНО УЧЕБНИТЕ ЗАНЯТИЯ И СПОРЕД ТРУДОВАТА
АНГАЖИРАНост (В %)

Работят ли по време на следването:	Да	Не	Общо
Посещават ли редовно учебните занятия:			
Включват се във всички занятия	63,6	77,3	69,1
Не се включват във всички занятия	36,4	22,7	30,9
Общо	100,0	100,0	100,0

Забележка: Стойността на Хи-квадрат е 1,14 при $P=0,28$. Не се установяват статистически значими различия

Редовното посещение на учебните дисциплини не се влияе от това дали студентите в специалността са трудово ангажирани и в случая данните не оправдават обяснението на по-слабата редовност в занятията чрез професионалната заетост на студентите. Както при работещите, така и при неработещите преобладава делът на редовно включващите се студенти във всички учебни занятия. Фактът, че по-голямата част от анкетираниите работещи студенти са в групата на редовно включващите се в учебните занятия ни дава основание да смятаме, че работата успоредно със следването е възможна и не означава непременно пропускане на повечето от учебните часове.

Мотивацията на студентите за участие в учебните занятия и оценките на учебния процес се повлияват от това, дали студентите изучават желаната специалност или са попаднали в нея случайно. Резултатите от изследването показват, че 85,7% от анкетираниите изучават специалността, която са посочили на първо място в състезателния картон, а това говори за високо мотивирани за участие в учебния процес студенти. Студентите, изучаващи друга, но близка до желаната специалност са 5,4%, а в различна от специалността, посочена на челна позиция се обучават 8,9%.

Разгледаните до тук данни говорят, че в извадката са попаднали предимно студенти, изучаващи желаната специалност, с отговорно отношение към своето обучение – редовно включващи се в учебните занятия и с много добър до отличен успех от следването си досега. Малко над две трети от тях са работещи, като трудовата им ангажираност не се отразява върху редовното посещение на учебните занятия.

3. РЕЗУЛТАТИ ОТ ИЗСЛЕДВАНЕТО

Резултатите от проведеното изследване в настоящия доклад са разделени в няколко параграфа, представящи някои от по-важните компоненти от качеството на обучението. Първият акцент е върху учебния процес и съдържа оценката на студентите

за редовността на провеждане на учебните занятия, за организацията и ресурсите, използвани в обучението. Вторият разгледан акцент е върху удовлетвореността на студентите от обучението – учебен план, методи на обучение, обективност на оценяването, участие в научноизследователска работа. Следващите параграфи съдържат оценките на студентите за резултатите от обучението, нагласите им за професионална реализация и посочване на основните проблеми, които срещат по време на обучението си. Представено е мнението на студентите за протичането на учебния процес в електронна среда и на предприетите противоепидемиологични мерки. В края на анализа са обобщени и анализирани предложенията, препоръките и бележките, които студентите са отправили към деканското ръководство. Те могат да послужат за отправна точка при вземане на решения от страна на ръководството при оптимизиране на работния процес и постигане на високи резултати, от еднаква значимост и за двете страни.

3.1. Степен на удовлетвореност от организацията на учебния процес и от ресурсите, използвани в обучението

3.1.1. Студентските оценки за организацията на учебния процес

Ситуацията във връзка с овладяване на епидемиологичната криза наложи провеждането на занятията да премине към on-line форма на обучение за немалък период от време. Попитахме студентите провеждат ли се редовно занятията в електронна среда. Получените данни на този въпрос могат да послужат като сигнал за пропуски от страна на лекторския и административния състав – при натрупване на ниски оценки, или да покажат добро управление и професионализъм – при високи. В таблица 8 са показани мненията на студентите за редовността на учебните занятия, протичащи в електронна среда.

Таблица 8

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ОТГОВОРИТЕ ИМ НА ВЪПРОСА ПРОВЕЖДАТ ЛИ СЕ РЕДОВНО УЧЕБНИТЕ ЗАНЯТИЯ В ЕЛЕКТРОННА СРЕДА (В %)

Провеждат ли се редовно учебните занятия:	%
Провеждат се редовно занятията в електронна среда по всички дисциплини	53,6
Провеждат се редовно занятията в електронна среда по повече от половината дисциплини	46,4
Провеждат се редовно занятията в електронна среда по по-малко от половината дисциплини	-
Не се провеждат редовно занятията в електронна среда по нито една дисциплина	-
Общо	100,0

Забележка: Неотговорилите са 0,0 %.

Представените резултати показват, че учебните занятия в електронна среда се провеждат редовно. Анкетиранияте са декларирали, че те протичат редовно по всички или по повече от половината дисциплини. Това е положителна оценка от студентите в специалност "Комуникационен мениджмънт" за сериозното отношение на преподавателите към учебния процес. Няма значими разлики в оценките за редовно организираните и провеждани занятия според курса, трудова им ангажираност, както и от честотата на посещаемост на учебните занятия.

Един от важните фактори за качеството на обучението е организацията на учебния процес. За да бъде направена цялостна оценка на този компонент, беше анализирано отношението на бъдещите бакалаври към основните елементи в организацията в тяхната специалност: разпределението на учебните предмети по години на следване, административното обслужване, комуникация с преподавателите, организация на практики и стажове, наличната информация за включване в международни програми и др..

Въпросът от анкетната карта, отнасящ се до организацията на учебния процес в изучаваната специалност съдържа твърдения, които студентите са оценили по пет степенна скала. При натрупване на по-големи проценти в позициите „Изцяло съгласен“ и „По-скоро съгласен“ може да се твърди, че студентите са удовлетворени от организацията на обучението в специалността си и обратно - при получаване на по-големи проценти в степените „Изцяло несъгласен“ и „По-скоро несъгласен“, това е сигнал за организационни проблеми. Резултатите са представени в таблица 9.

Таблица 9

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД МНЕНИЕТО ИМ ЗА ОРГАНИЗАЦИЯТА НА УЧЕБНИЯ ПРОЦЕС, ИЗРАЗЕНО КАТО СТЕПЕН НА СЪГЛАСИЕ С ПОСОЧЕНИТЕ ТВЪРДЕНИЯ (В %)

Твърдения за организацията на учебния процес	Изцяло съгласен	По-скоро съгласен	Нито съгласен, нито несъгласен	По-скоро не-съгласен	Изцяло не-съгласен	Общо
Разписът на занятията е добре балансиран	16,1	35,7	19,6	21,4	7,2	100,0
Административното обслужване е добро	28,6	35,7	23,2	8,9	3,6	100,0
Има достатъчно удобни възможности за комуникация с преподавателите	42,9	33,9	8,9	12,5	1,8	100,0
Кампанията за избор на избираеми дисциплини е удобна за студентите	44,6	26,8	10,7	16,1	1,8	100,0

Графиците за изпитните сесии позволяват добра подготовка на студентите	28,6	42,9	16,1	5,4	7,1	100,0
Текущият контрол е съобразен с обучението в електронна среда	28,6	26,8	30,4	10,7	3,6	100,0
Практиките и стажовете са добре организирани	8,9	10,7	39,3	21,4	19,6	100,0
Информацията за участие в международни програми е достъпна	14,3	19,6	33,9	21,4	10,7	100,0

Най-висока положителна оценка студентите са дали на твърдението за кампанията за избираемите дисциплини – 44,6 %, след нея е оценката на удобни възможности за комуникация с преподавателите – 42,9%. Най-висока негативна оценка са получили добрата организация на практики и стажове (19,6%), и информацията за участие в международни програми (10,7%). Най-трудно да определят позицията си на студентите им е било по отношение на твърдението за практиките и стажовете – близо две пети са дали отговор "нито съгласен, нито несъгласен".

При обединяване на степените от скалата с положителен знак „Изцяло съгласен“ и „По-скоро съгласен“, най-висок дял имат твърденията, отнасящи се до възможностите за комуникация с преподавателите (76,8%), графиците за изпитни сесии (71,5%) и добрата кампания за избираемите дисциплини (71,4%).

Дори и при събиране на позициите „По-скоро несъгласен“ и „Изцяло несъгласен“ нито едно от твърденията не е събрало повече от 50,0%. При обединената степен „Несъгласен“, най-висок дял имат отново твърденията, отнасящи се до организацията на практиките и стажовете (41,0%), и информацията за участие в международни програми (32,1%). На трето място по критични оценки е разписът на занятията, но и те се поддържат от по-малко от една трета от анкетираните.

Най-общо казано, при обединяване в трите степени – „Съгласен“, „Нито съгласен, нито несъгласен“ и „Несъгласен“ преобладават високите дялове на мненията в положителната страна. Това е знак, че студентите в специалността се отнасят по-скоро положително към организацията на учебния процес. Внимание върху елементите с малко по-големи дялове несъгласие само ще повиши още повече високата оценка, която студентите дават.

Курсът на обучение разделя студентските оценки при три елемента от организацията на учебния процес: *удобните възможности за комуникация с преподавателите, графиците за изпитните сесии, позволяващи добра подготовка и*

текущ контрол, разпределен равномерно през семестъра. Общото правило е, че най-ниските дялове на съгласие с трите твърдения са сред студентите в четвърти курс. Логично е студентите в първите курсове да оценяват по-високо различни елементи на организацията и съдържанието на учебния процес. Техните мнения са основани на много малък опит и са повлияни от очакванията им за обучението. С напредване на годините на обучение критичността на бакалаврите нараства и високите оценки към елементите на учебния процес се понижават.

Работещите и неработещите по време на следването си студенти дават различни оценки на *възможностите за комуникация с преподавателите*. И двете групи делът на съгласилите се с удобните възможности за общуване с преподавателите е по-голям от тези, декларирани несъгласие. Все пак делът на съгласните с твърдението неработещи студенти е много по-голям (95,5%) спрямо съгласилите се с него работещи бакалаври (63,6%). Сред неработещите студенти липсва позицията "несъгласен" с твърдението, докато при работещите делът му е над една пета. Тези разлики са обясними с по-голямата заетост на студентите, които работят успоредно със следването.

Редовното участие в учебните занятия (посещаемостта) влияе върху мненията на студентите относно твърдението, свързано с *информацията за международни програми*. Колкото по-рядко се включват в учебните занятия бакалаврите от специалността, толкова по-трудно се съгласяват, че предлаганата информация за международните програми е достъпна.

3.1.2. Студентските оценки на ресурсите, използвани при обучението

От голямо значение за протичането на ползотворен и удовлетворяващ учебен процес, са наличните ресурси. Използването на информационните и комуникационни технологии в образованието, свободният достъп до специализирана, и съвременна литература, добре оборудваните зали, осигуряват ефективност в учебния процес като подобряват качеството на учене чрез улеснен достъп до източниците и услугите.

Резултатите от студентските мнения за ресурсите, използвани при обучението им са представени на таблица 10.

Таблица 10

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД УДОВЛЕТВОРЕНОТТА ИМ ОТ РЕСУРСИТЕ, ИЗПОЛЗВАНИ В ПРОЦЕСА НА ОБУЧЕНИЕ (В %)

Ресурси	Изцяло доволен	По-скоро доволен	Нито доволен, нито недоволен	По-скоро недоволен	Изцяло недоволен	Не се отнася	Общо
Зали, оборудвани съобразно изискванията на дисциплините	16,1	26,8	16,1	25,0	14,3	1,8	100,0
Добре оборудвани лаборатории	8,9	10,7	23,2	5,4	7,1	44,6	100,0
Ползване на информационни технологии	12,5	23,2	19,6	26,8	12,5	5,4	100,0
Ползване на специализиран софтуер	7,1	16,1	23,2	8,9	17,9	26,8	100,0
Достъп до специализирана литература	25,0	28,6	17,9	19,6	7,1	1,8	100,0
Достъп до съвременна литература	19,6	28,6	23,2	14,3	7,1	7,1	100,0
Отдалечен достъп до библиотеките на Университета	25,0	12,5	37,5	8,9	8,9	7,1	100,0
Интерактивни и мултимедийни технологии	16,1	32,1	17,9	23,2	7,1	3,6	100,0
Предоставени ресурси в системата MOODLE	37,5	39,3	14,3	7,1	1,8	-	100,0
Използвани платформи за онлайн обучение	41,1	41,1	8,9	1,8	5,4	1,8	100,0

Най-голям дял изцяло доволни студенти има от използваните платформи за онлайн обучение. В условията на извънредна обстановка, използването на съответните платформи е едно от условията за качествено протичане на учебния процес. Използваните платформи за онлайн обучение събира и най-висок дял доволни студенти и в по-слабата част на скалата. Този елемент, заедно с предоставяните ресурси в системата MOODLE са ресурсите, които са натрупали най-големи дялове доволни

студенти при обединени степени. Добрата оценка на тези два показателя говори, че преподаващите на специалност "Комуникационен мениджмънт" са се приспособили към новата реалност и се стараят да поддържат качеството на обучение, възползвайки се от възможностите, които им предоставя използваната от Университета система и наличните платформи за онлайн обучение.

Най-често категорично недоволство студентите са изразявали към ползването на специализиран софтуер - 17,9%. Този ресурс и ползването на информационни технологии, са единствените, при които студентите са изказали повече недоволство, отколкото удовлетвореност. Най-големи дялове недоволство в двете степени (при обединени степени „по-скоро недоволен“ и „изцяло недоволен“), но под 50,0% се наблюдава към оборудваните зали, съобразно изискванията на дисциплините, ползването на информационните технологии и интерактивните, и мултимедийни технологии.

3.2. Удовлетвореност от съдържанието на учебния процес

3.2.1. Студентските оценки на характеристики на учебния план

Базисен инструмент за реализация на образователните цели е учебният план, поради което в задачите на изследването е включено регистриране на мненията на студентите за този инструмент. Въпросът, свързан с учебния план, който зададохме на студентите е ако имаха възможност, какви промени биха направили в него. Получените емпирични данни са представени на таблица 11.

Таблица 11

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД МНЕНИЕТО ИМ ЗА УЧЕБНИЯ ПЛАН (В %)

Промени, които биха направили в учебния план:	%
Промяна в разпределението на учебните дисциплини в годините на следване	39,3
Премахване на припокриващо се съдържание при някои дисциплини	58,9
Добавяне на повече избираеми дисциплини	50,0
Премахване на часове по някои дисциплини	42,9
Повече часове практика	48,2
Добавяне на часове по чужд език	23,2
Не бих правил(а) промени	3,6
Общо	266,1

Забележка: Сборът на процентите надхвърля 100, защото въпросът позволява повече от един отговор.

Ако промените в учебния план зависеха от студентите в специалност "Комуникационен мениджмънт" то те на първо място щяха да премахнат припокриващото се съдържание при някои дисциплини. Добавянето на повече

избираеми дисциплини е също често посочван отговор от респондентите. На трето място по дял е желанието за промяна в учебния план, свързано с повече часове практика.

При работещите и неработещите студенти от специалността се наблюдават различия в мненията по отношение на промяната *"премахване на часове по някои дисциплини"*. Ако имаха възможност, най-вече работещите студенти биха предприели съкращаване на броя часове в определени учебни предмети.

Другата базисна характеристика на студентската съвкупност, която откроява статистически значими различия в мнението на студентите, е курсът. Мненията на студентите от различните курсове се различават значимо спрямо *промяната в разпределението на учебните дисциплини в годините на следване, премахване на припокриващо се съдържание и брой часове по някои дисциплини*. Общата посока на разликата в мненията е към засилване на желанието за тези промени с преминаване в по-горен курс на обучение. Тези три промени в учебния план са най-желани сред третокурсниците и четвъртокурсниците.

3.2.2. Студентските оценки за методите на обучение

Изборът на методите на обучение се определя от типа учебно съдържание, времето, предвидено за усвояване на материала, възможностите на преподавателя и учащите, а в настоящата ситуация и от външни условия. Подборът на методите е една творческа дейност на преподавателя. Наред с използването на традиционните методи - лекцията и упражнението, съществуват и други, които засилват познавателния интерес на студентите към преподавания предмет, водят към по-добро усвояване на учебното съдържание, повишават активността, и самостоятелността на обучаваните. На студентите в специалност "Комуникационен мениджмънт" бе предложено да оценят доколко прилаганите методи са от полза в изграждането им като специалисти, като им дадат оценка по скалата от 2 до 6 или определят съответния метод като „не е използван“. „Този метод не е използван“ е избран като отговор рядко. Единици от анкетираните са го посочвали за методите: "Презентации на студенти по теми", "Игрови (симулативни) методи", „Решаване на казуси“ и „Дискусии и дебати“.

Нито един от предложените за оценка методи не е събрал силен негативен отзив от страна на студентите и мненията им са разпределени в положителните степени на скалата. Респондентите са оценили високо като „изцяло полезни“ в обучението си

методите „Екипни проекти“ (58,9%), "Индивидуални задачи" (53,6%) и гост-лекторите (51,8%).

В таблица 12 е поместена средната оценка за всеки един от изброените методи по низходящ ред:

Таблица 12

**ОЦЕНКИ НА СТУДЕНТИТЕ ЗА ПОЛЗАТА ОТ МЕТОДИТЕ НА ОБУЧЕНИЕ
(СРЕДНИ ОЦЕНКИ)**

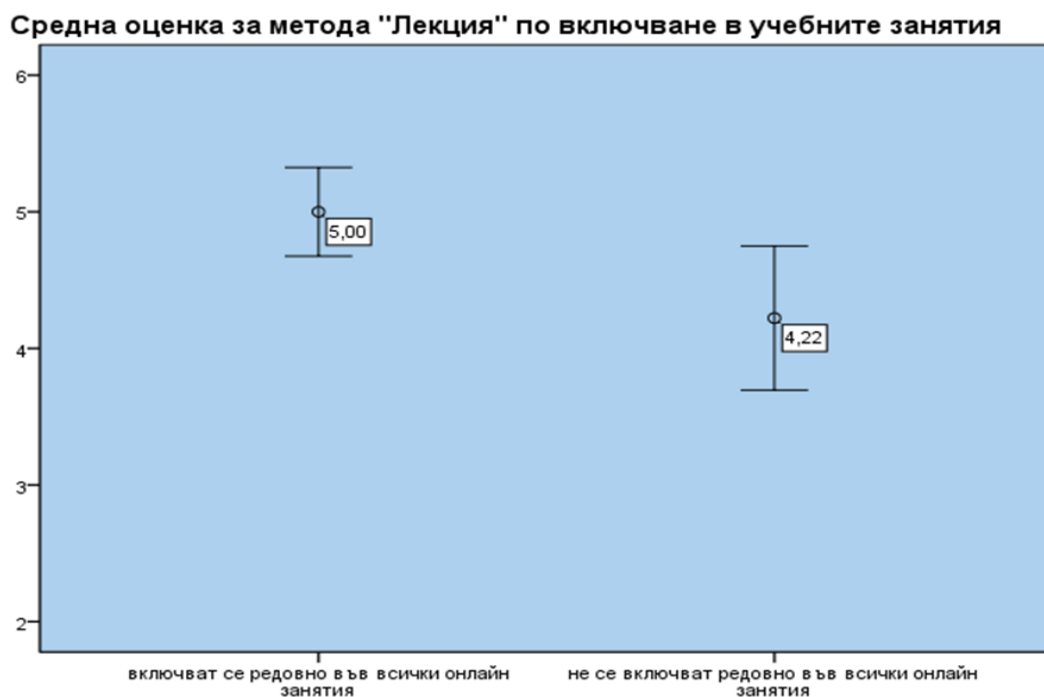
Използвани методи на обучение	Средна оценка²	Стандартно отклонение³
Екипни проекти	5,36	0,98
Дискусии и дебати	5,31	0,84
Групова работа	5,30	0,83
Индивидуални задачи	5,29	1,02
Гост-лектори	5,29	0,89
Решаване на казуси	5,24	0,84
Игрови (симулативни) методи	5,21	0,97
Презентации на студенти по теми	5,09	0,88
Класически метод на обучение - лекция	4,75	1,07

От получените средни оценки се вижда, че студентите са оценили високо всички методи, използвани при обучението им. Най-ниската средна оценка от предложените девет метода на обучение е 4,75 за класическия метод на обучение - лекции. Като предпочитани методи сред анкетираните студенти се открояват екипните проекти, дискусиите и дебатите, и груповата работа.

Посещаемостта на учебните занятия влияе върху мнението на студентите за методите: *лекция, презентации и индивидуални задачи.*

² В тази и във всички останали таблици от този вид средните оценки от отговорите на анкетираните са получени по скала от шест до две, където шест е най-високата, а две – най-ниската оценка.

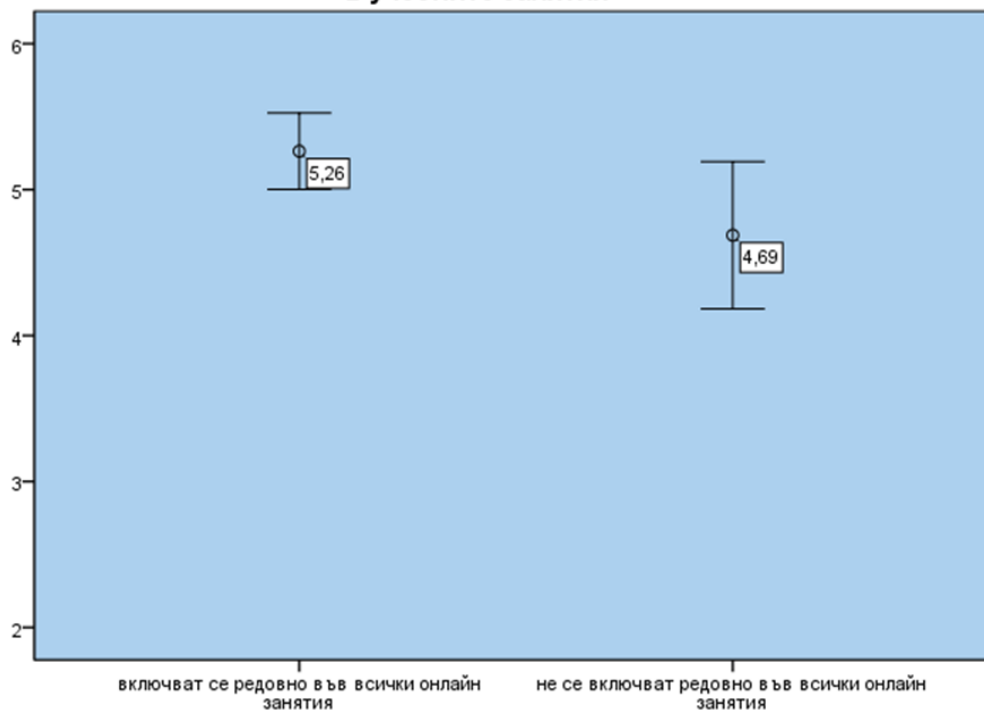
³ В тази и във всички останали таблици от този вид стандартното отклонение показва степента на единомислие (респ. разногласие) при оценяването на отделните компоненти на учебния процес (методи на обучение, методи на оценяване, резултати от обучението). По-ниските стойности на стандартното отклонение изразяват по-голямо единомислие, а по-високите – по-големи различия в оценките.

Както се вижда от графика 1, групата на студентите, редовно включващи се в учебните занятия са дали значително по-висока средна оценка (и то с по-голямо единодушие) на класическия метод на обучение- лекция.

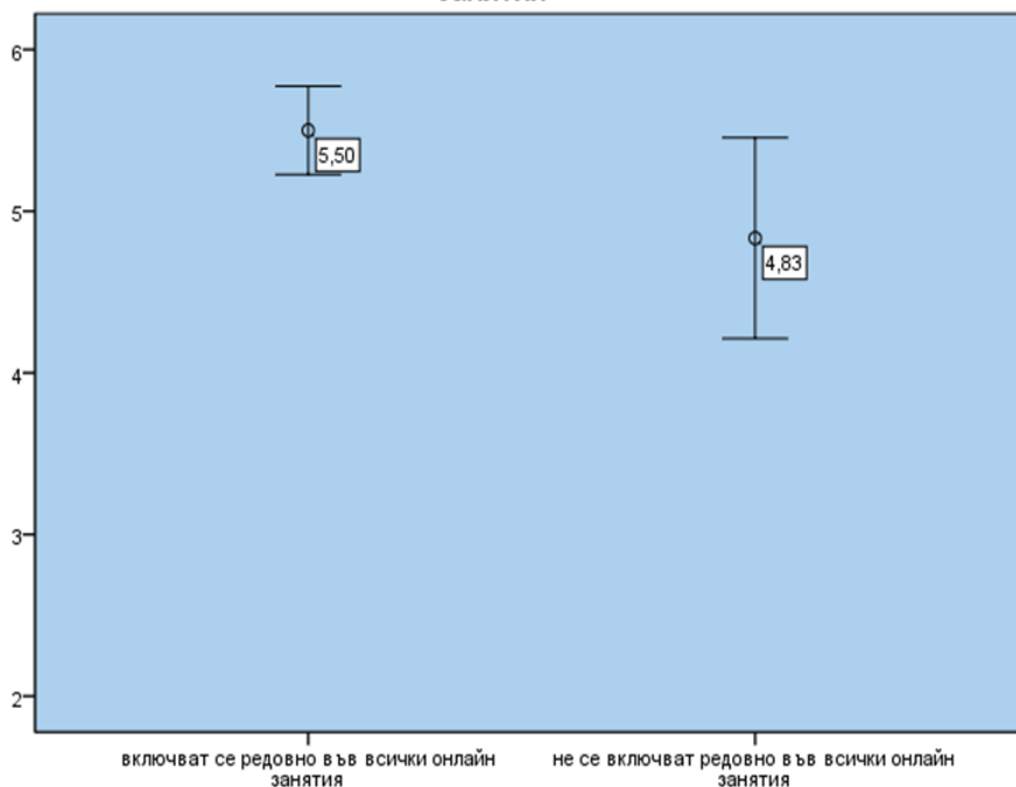
Подобна е графиката, изобразяваща различията в студентските оценки спрямо посещаемостта на учебните онлайн занятия и при метода "*Презентации на студенти по теми*". С по-голямо единодушие редовните студенти са поставили средна оценка от 5,26 на този метод. Групата на тези, които не се включват съвсем редовно в занятията са дали средна оценка от 4,69 (графика 2).

Средна оценка за метода "Презентации на студенти по тема" по включване в учебните занятия

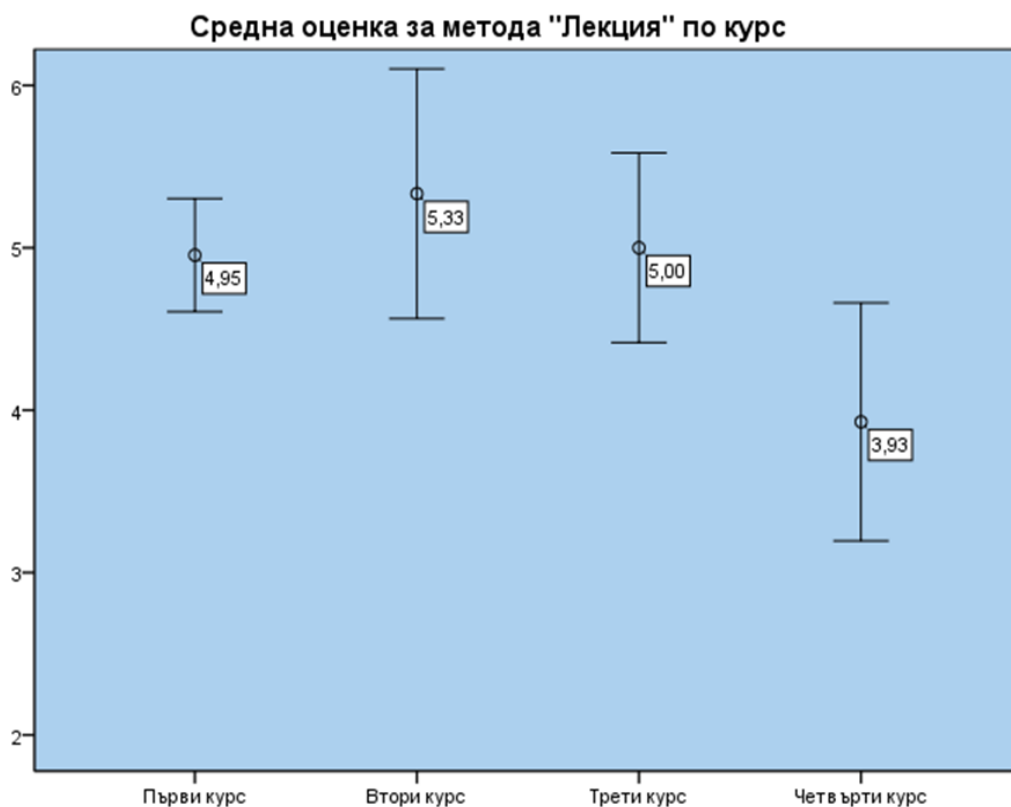

И третия метод, при който се наблюдава статистически значимо различие в отговорите на студентите - "Индивидуални задачи" също е по-добре оценен от групата на редовните в занятията бакалаври. Тяхната средна оценка към поставянето на индивидуални задачи е 5,50. Колегите им, които не се включват редовно във всички онлайн занятия са дали средна оценка на метода 4,83. Данните са визуализирани в графика 3.

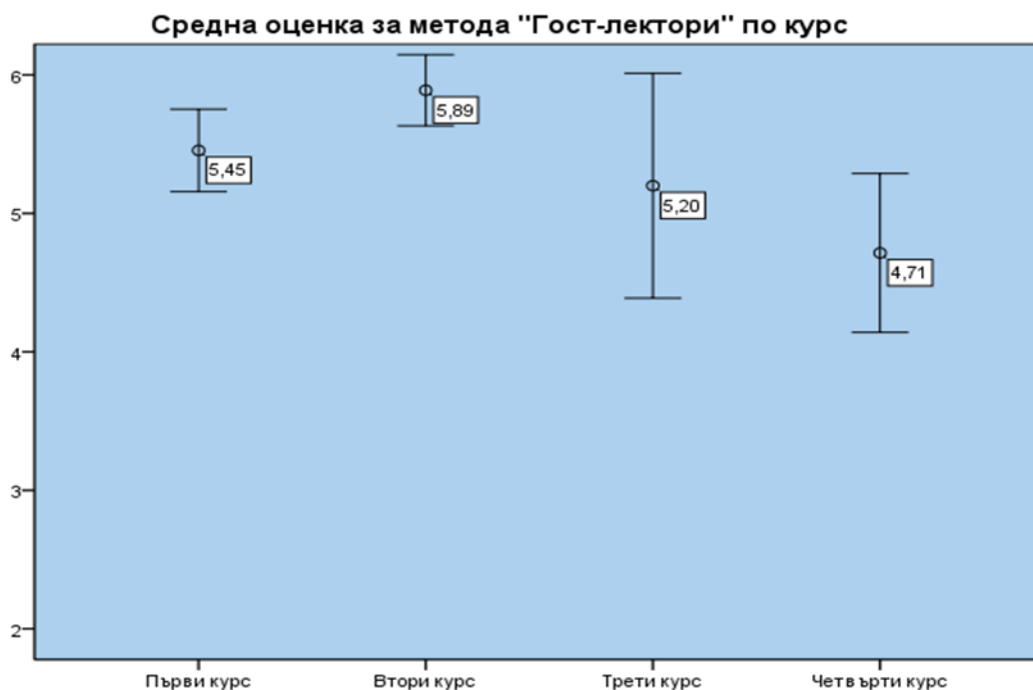
Средна оценка за метода "Индивидуални задачи" по включване в учебните занятия

Според статистическия анализ на данните курсът диференцира отговорите на студентите по отношение на два метода - лекция и гост-лектори. Най-високата оценка на метода „Лекции“ е от обучаващите се във втори курс - 5,33. Тази оценка е формирана, обаче, без голямо единодушие от страна на второкурсниците, т.е. те са поставяли оценки на този метод в по-широк диапазон. Студентите от трети курс са дали средна оценка 5,00 на метода, а първокурсниците - 4,95. Традиционно, най-ниска е оценката на четвъртокурсниците - едва 3,93. Разпределението може да бъде видяно в графика 4.

И при метода "Гост-лектори" второкурсниците са респондентите, дали най-висока средна оценка (5,89), но този път с по-голямо единодушие. След тях се нареждат анкетираният в първи курс (5,45) и трети курс (5,20). На база средна оценка, и този метод е най-малко харесван от студентите в последен курс на специалността. Четвъртокурсниците са поставили оценка на участието на гост-лектори 4,71.

3.2.3. Методи за оценка на знанията и обективност на оценяването

Оценяването дава възможност на студентите да покажат степента, в която са усвоили преподавания материал и до колко са постигнали резултатите, предвидени в обучението. От особено значение при оценяването на придобитите знания е разясняването на критериите, по които се извършва и по този начин се дава възможност на студентите да планират адекватно своята подготовка.

Данните за наличието на предварителна яснота по критериите за оценка на знанията са представени в таблица 13.

Таблица 13

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ОТГОВОРИТЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ НА ВЪПРОСА
РАЗЯСНЯВАТ ЛИ ПРЕПОДАВАТЕЛИТЕ ПРЕДВАРИТЕЛНО КРИТЕРИИТЕ ЗА ОЦЕНКА
НА ЗНАНИЯТА (В %)

Разясняват ли преподавателите критериите за оценка:	%
Да, всички преподаватели	46,4
Само някои преподаватели	53,6
Никой от преподавателите	-
Общо	100,0

Забележка: Неотговорилите са 0,0%.

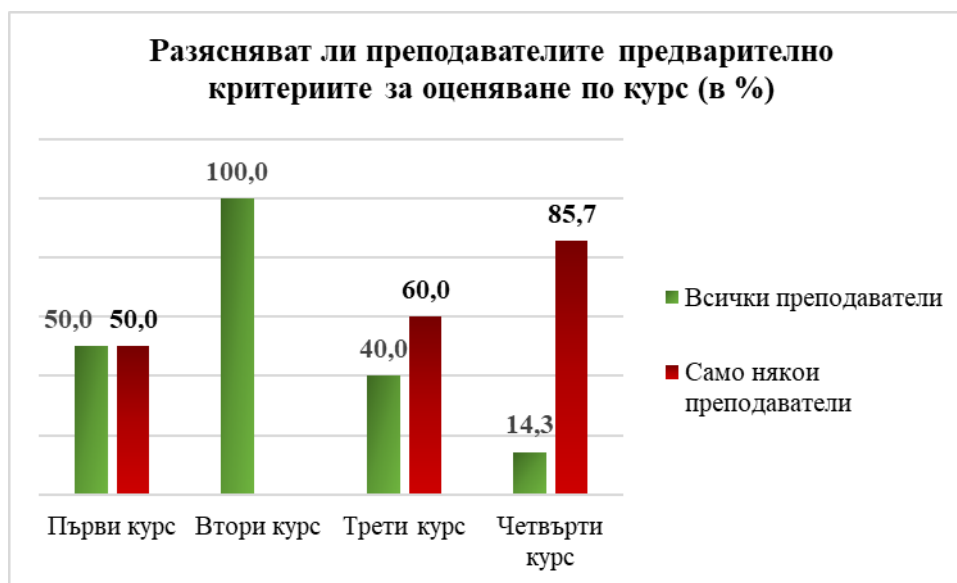
От таблицата се вижда, че като цяло студентите в специалност "Комуникационен мениджмънт" са наясно с критериите, по които се оценяват натрупаните знания. Малко над две пети от респондентите са споделили, че всички

преподаватели разясняват предварително критериите за оценка. Няма анкетирани студенти, които да смятат, че такива критерии липсват. В превес е обаче процентът на респондентите посочили, че само някои преподаватели разясняват предварително критериите за оценяване на техните знания. Това е сигнал за известно подценяване на значението на предварителното запознаване на студентите с критериите за оценка на постигнатите от тях резултати в процеса на обучението.

Студентите спрямо работа по време на следване и редовност на посещаване на занятията не се различават значимо в отговорите на въпроса дали преподавателите разясняват предварително критериите за оценка на знанията.

Статистическа зависимост на получените отговори има единствено от курса на обучение. В първи курс мненията са разделени между двата отговора, а второкурсниците в пълно мнозинство смятат, че всички преподаватели разясняват критериите. В трети курс вече преобладава делът на тези, според които само някои от преподавателите определят предварително критериите за оценяване като той е притеснително висок при четвъртокурсниците (над четири пети).

Графика 6

Оценяването на знанията би следвало да оставя усещане за справедливост у студентите, т.е. че е еднакво прилагано към всички и се осъществява в съответствие с установените процедури. От тази гледна точка, предварителното запознаване на студентите какви са последствията, ако използват нечестни начини за получаване на оценки би било полезно и коректно за възпитаниците на Университета. И тук най-голям дял е получило твърдението, че само някои от преподавателите разясняват предварително санкциите при преписване. Но за разлика от предходния въпрос тук

присъства вече и твърдението, че никой от преподавателите не разяснява предварително санкциите при преписване, с дял от 14,3%.

Таблица 14

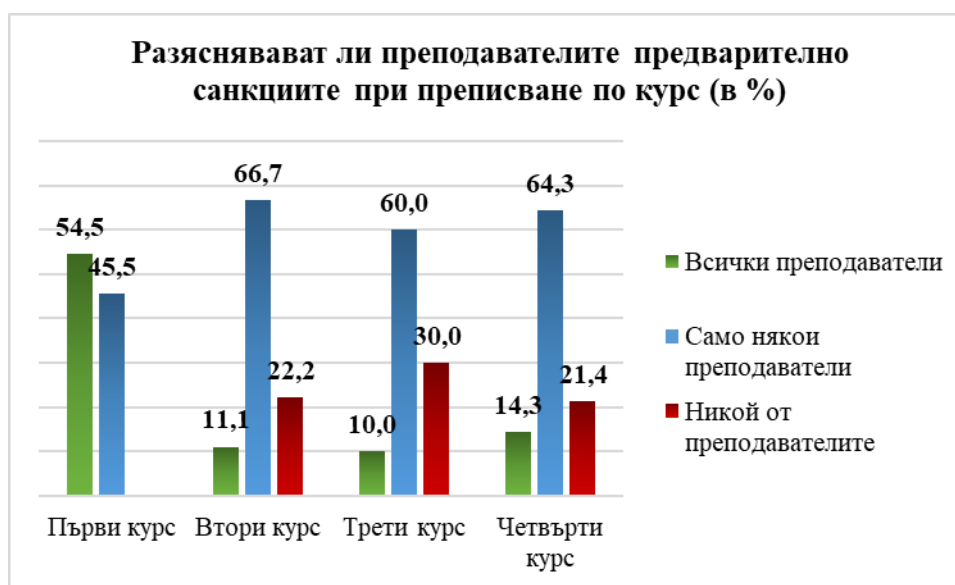
РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ОТГОВОРИТЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ НА ВЪПРОСА
РАЗЯСНЯВАТ ЛИ ПРЕПОДАВАТЕЛИТЕ ПРЕДВАРИТЕЛНО САНКЦИИТЕ ПРИ
ПРЕПИСВАНЕ В(%)

Разясняват ли преподавателите санкциите при преписване:	%
Да, всички преподаватели	28,6
Само някои преподаватели	57,1
Никой от преподавателите	14,3
Общо	100,0

Забележка: Неотговорилите са 0,0%.

И при въпроса разясняват ли преподавателите предварително санкциите при преписване, курсът разделя мненията на студентите.

Графика 7

Първокурсниците са студентите с най-висок дял декларирани, че всички преподаватели разясняват предварително санкциите при преписване. Сред тях няма посочили отговор "никой от преподавателите". В следващите курсове по-големите дялове са натрупани в отговора "само някои от преподавателите". Те са посочвали и позицията "никой от преподавателите". Сред тях твърдението, че всички преподаватели запознават студентите с наказанията при преписване по време на изпит е с най-малък дял.

Оценяването на знанията, уменията и компетентностите на студентите днес е важно условие за реализиране на целите на висшето образование като процес, създаващ

конкурентноспособни специалисти. От изследователска гледна точка е важна представата на студентите кои методи на оценяване дават възможност за най-точна преценка на техните знания. Мнението на анкетираниите за методите на оценяване е получено по скалата от 2 до 6, където 2 е „най-ниска степен“, а 6 – „най-висока степен“.

В таблица 15 са представени средните оценки на респондентите за използваните методи на оценяване, подредени от възходящ към низходящ ред.

Таблица 15

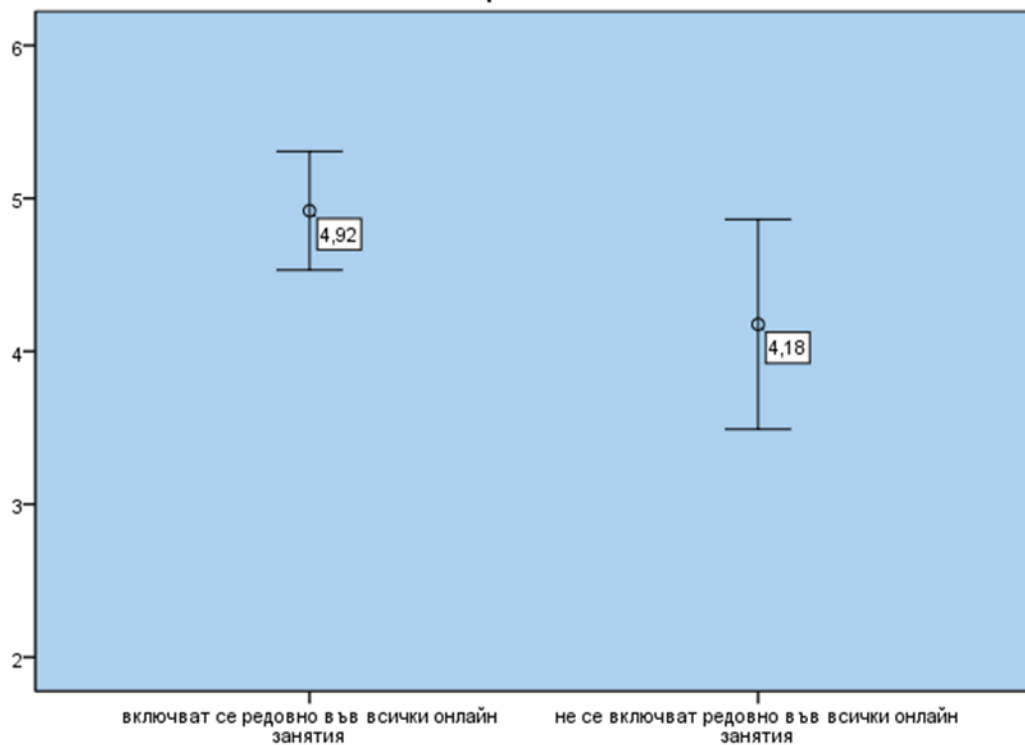
ОЦЕНКИ НА СТУДЕНТИТЕ ЗА ИЗПОЛЗВАНИТЕ МЕТОДИ НА ОЦЕНЯВАНЕ
(СРЕДНИ ОЦЕНКИ)

Използвани методи на оценяване:	Средна оценка	Стандартно отклонение
Писмени работи	5,11	0,87
Финален писмен изпит	4,73	1,00
Текуща оценка за участие в учебните занятия	4,69	1,26
Тестове	4,54	0,95
Финален устен изпит	3,76	1,35

Според анкетираниите студенти писмените работи най-адекватно оценяват знанията, придобити в процеса на обучение. Финалният писмен изпит като средство за оценяване е на второ място като предпочитан от респондентите. Като най-нежелан метод за проверка на знанията им студентите от "Комуникационен мениджмънт" са определили финалния устен изпит.

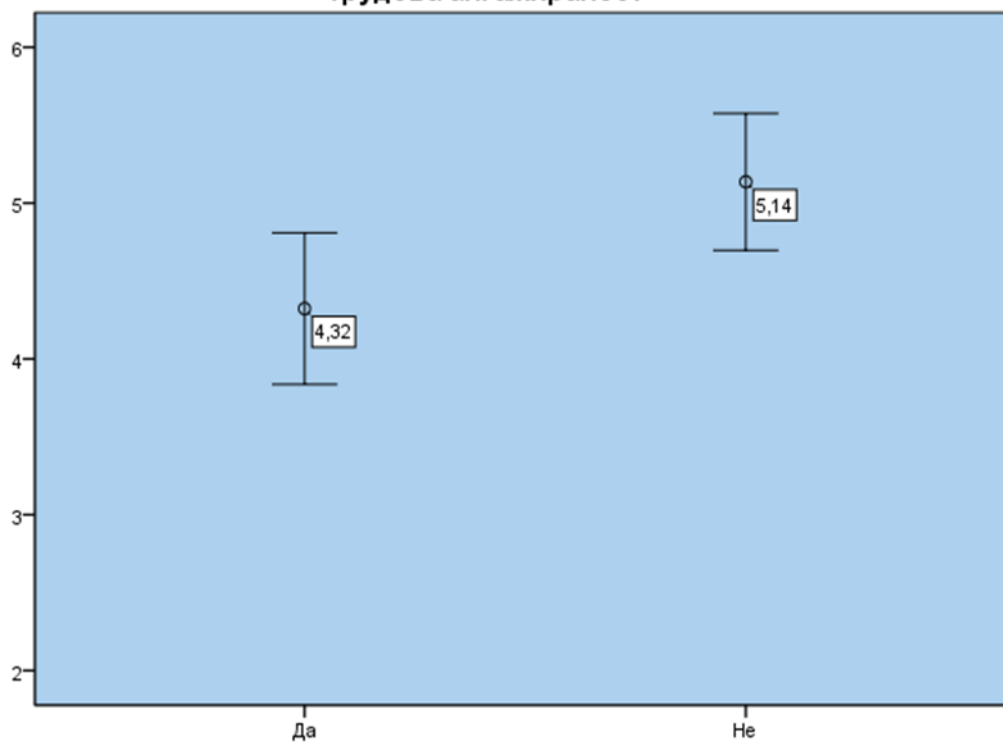
Посещаемостта на учебните занятия влияе върху мнението на студентите за *текущата оценка* като форма на адекватна оценка на знанията. Поставянето на висока текуща оценка от участие в учебните занятия в най-голяма степен зависи от редовното посещаване на часовете по съответната дисциплина. От тази гледна точка не са учудващи по-високите средни оценки, поставени на този метод от редовно посещаващите всички занятия, спрямо включващите се по-рядко в учебния процес. Графика 8 визуализира получените средни оценки на този метод спрямо редовното включване в учебните онлайн занятия.

Средна оценка за метода "Текуща оценка на участие в учебните занятия" по посещаемост

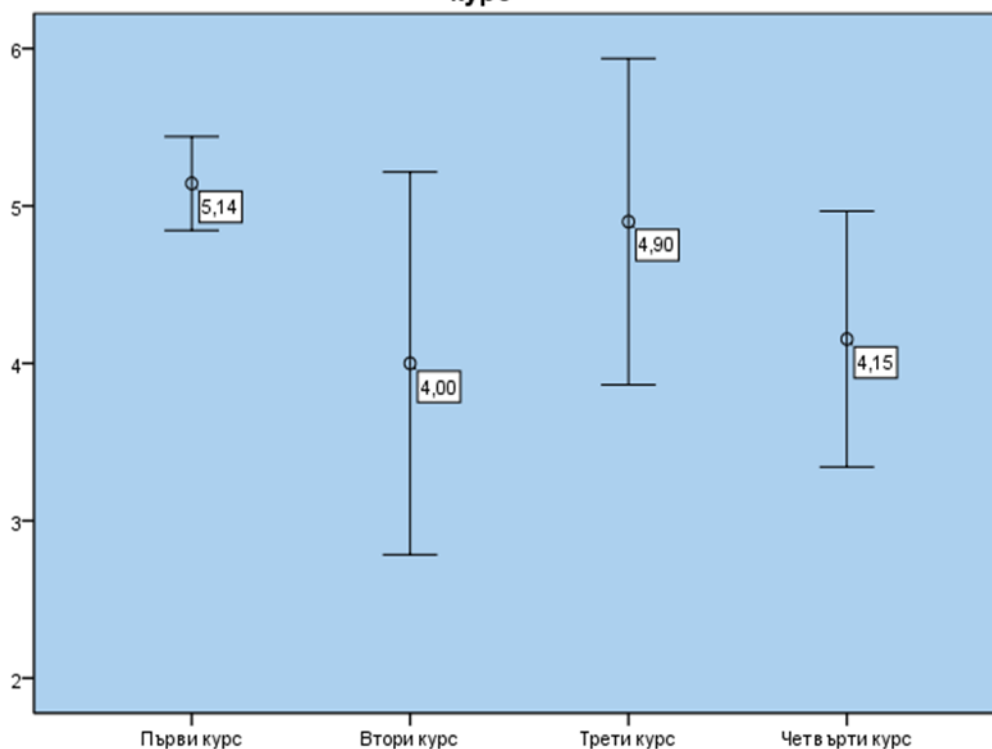
При разгледания по-горе метод се наблюдават и единствените различия в мненията на работещите и неработещите студенти. На работещите студенти по-малко им допада поставянето на оценка от участие в учебните занятия като това до известна степен намира обяснение в тяхната заетост извън Университета. В графика 9 са показани средните оценки на метода „Текуща оценка на участие в учебните занятия“ според трудовата ангажираност на анкетираните.

Средна оценка за метода "Текуща оценка на участие в учебните занятия" по трудова ангажираност

Изследваните бакалаври от отделните курсове също се различават в оценките си към метода "Текуща оценка на участие в учебните занятия". Този метод е най-харесван от първокурсниците и най-ниско оценен от студентите във втори курс.

Средна оценка за метода "Текуща оценка на участие в учебните занятия" по курс

Системата за оценяване трябва да бъде адекватна, прозрачна, да създава условия за мотивираност и самоусъвършенстване на обучаваните. В тази връзка, от голямо значение е преценката на студентите за обективността на получените оценки при еднаква подготовка при един преподавател. В таблица 16 са представени общите резултати от мненията на изследваните студенти за обективността на поставените до този момент оценки, когато са положили едни и същи усилия за подготовка по един предмет.

Най-голямата група студенти (повече от половината) смятат, че има преподаватели, при които не са получили адекватна на знанията си оценка, но все пак намират за обективни по-голямата част от оценките си. Малко повече от една трета от студентите нямат съмнения, че знанията им са били обективно оценени и са декларирали, че смятат за обективни всичките си оценки. Единици от анкетираните са недоволни от оценяването по всички или само малка част от дисциплините.

Таблица 16

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ОТГОВОРИТЕ ИМ НА
ВЪПРОСА СМЯТАТ ЛИ ЗА ОБЕКТИВНИ ОЦЕНКИТЕ СИ ПРИ ЕДИН ПРЕПОДАВАТЕЛ
(В %)

Как преценяват оценките си:	%
Смятам за обективни всичките си оценки	35,7
Смятам за обективни по-голямата част от оценките си	51,8
Смятам за обективни само някои от оценките си	3,6
Не смятам за обективни всичките си оценки	7,1
Не мога да преценя	1,8
Общо	100,0

Забележка: Неотговорилите са 0,0%.

Курсът диференцира мненията на студентите по този въпрос. Единствено при второкурсниците най-големият дял е в позицията "смятам за обективни всичките си оценки", при останалите курсове той е натрупан в отговора "смятам за обективни по-голямата част от оценките си". Не се наблюдават статистически значими различия в оценката на студентите по посещаемост на учебните занятия и трудова ангажираност. И при трите посочени фактора, най-много са натрупаните дялове на студентите, посочили, че обективността е валидна за повечето им оценки при един преподавател.

3.2.4. Включване на студентите в научноизследователска работа

Включването в научноизследователската работа по време на следването е полезно за студентите в много отношения. Чрез участието си в различни по форма научни дейности, студентите биха могли да се запознаят с нововъведенията и развитието на специалността, да натрупат опит в екипната работа по проекти или най-добрите от тях да се приобщят към научна кариера. Посоченият от анкетираниите студенти личен опит от участие в научноизследователска работа е обобщен в таблица 17.

Таблица 17

УЧАСТИЕ НА СТУДЕНТИТЕ В НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКА РАБОТА (В %)

Форми на научноизследователска работа:	
Изследователски проект на СУ	3,6
Изследователски проект на друга институция	3,6
Научни конференции (семинари)	3,6
Публикации по специалността	1,8
Досега не съм участвал/а	87,5
Общо	100,0

Забележка: Неотговорилите са 0,0%.

Както е видно от данните в таблицата единици от анкетираниите студенти от специалност "Комуникационен мениджмънт" са участвали в научноизследователска

работа до настоящия момент. Макар че въпросът позволява маркирането на повече отговори, трябва да отбележим, че включвалите се в научноизследователска работа са вземали участие само в една форма. Сред участвалите в една или друга форма от научния живот преобладават студентите с отличен успех, редовно включващите се във всички онлайн учебни занятия и работещи по време на следването си. Сред тях няма студенти, посочили че са в четвърти курс на обучение.

3.3. Мнения на студентите за основните проблеми, съпътстващи обучението им в специалност "Комуникационен мениджмънт"

Всеки студент среща някакви трудности под една или друга форма по време на своето обучение в Университета. Предложихме на анкетиранияте набор от ситуации, за да видим какви са най-честите трудности, с които се сблъскват през годините на следване. Данните от този въпрос са визуализирани в таблица 18.

Таблица 18

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ПРОБЛЕМИТЕ, КОИТО СРЕЩАТ В ПРОЦЕСА НА ОБУЧЕНИЕ (%)

Ситуации	Постоянно	В много случаи	В някои случаи	Не съм имал(а) трудности	Не се отнася до мен	Общо
Технически трудности за включване в дистанционните занимания	1,8	12,7	45,5	38,2	1,8	100,0
Намиране на посочената литература в библиотеките на факултета	3,6	7,3	16,4	40,0	32,7	100,0
Намиране на посочени информационни материали в електронни бази данни	9,1	7,3	32,7	47,3	3,6	100,0
Спазване на приемното време от хабилитираните преподаватели (доценти и професори)	3,6	7,3	18,2	49,1	21,8	100,0
Спазване на приемното време от асистентите	3,6	3,6	9,1	56,4	27,3	100,0
Подготовка за изпитните сесии	7,3	14,5	36,4	41,8	-	100,0
Настаняване в студентско общежитие	5,5	3,6	9,1	18,2	63,6	100,0
Внасянето на семестриалните такси	1,8	3,6	14,5	74,5	5,5	100,0
Записване за нов семестър	3,6	3,6	9,1	81,8	1,8	100,0
Записване и отписване за избираеми дисциплини	7,3	3,6	16,4	67,3	5,5	100,0

Внесени (невнесени) оценки в Главната книга	3,6	3,6	12,7	63,6	16,4	100,0
Внесени (невнесени) оценки в системата СУСИ	3,6	16,4	29,1	50,9	-	100,0
Контакти с Деканското ръководство на Факултета	1,8	5,5	5,5	69,1	18,2	100,0
Контакти с ръководството на катедрата (специалността)	1,8	3,6	7,3	70,9	16,4	100,0
Контактите със секретарите на катедрите	3,6	5,5	7,3	74,5	9,1	100,0

От получените резултати можем да заключим, че мнозинството от анкетираните студенти в специалност "Комуникационен мениджмънт" не се сблъсква със ситуации, които да създават постоянно проблеми. За да проверим по-честите проблеми, които срещат по време на обучението си анкетираните, обединихме отговорите „Постоянно“ и „В много случаи“ в една група на често имащи трудности в дадените ситуации студенти. Като цяло за специалността дяловете „често срещан“, за който и да е проблем не достигат и една пета от анкетираните. Изключение са ситуацията "Подготовка за изпитните сесии" (21,8%), „Внесени (невнесени) оценки в системата СУСИ“ (20,0%), както и "Настояване в студентско общежитие" (25,0% след елиминиране на отговорите "Не се отнася до мен").

Студентите, които се включват редовно във всички онлайн занятия по-често са срещали трудности в *контактите с Деканското ръководство на факултета и ръководството на катедрата (специалността)*. Това са единствените две ситуации, при които се наблюдават статистически значими различия в мненията по отношение на посещаемостта. Останалите два фактора - курс, и работа, не диференцират студентските оценки при определянето на степента на трудност на изброените ситуации.

Следваща стъпка в анализа, след разглеждане на ситуацията, които създават проблеми на студентите в учебния процес, е да проучим какви според тях са причините, поради които техни колеги отпадат от специалността.

Таблица 19

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ОТГОВОРИТЕ ИМ НА
ВЪПРОСА КАКВИ СА ПРИЧИНИТЕ ЗА ОТПАДАНЕ ОТ СПЕЦИАЛНОСТТА НА НЯКОИ
ОТ КОЛЕГИТЕ ИМ (В %)

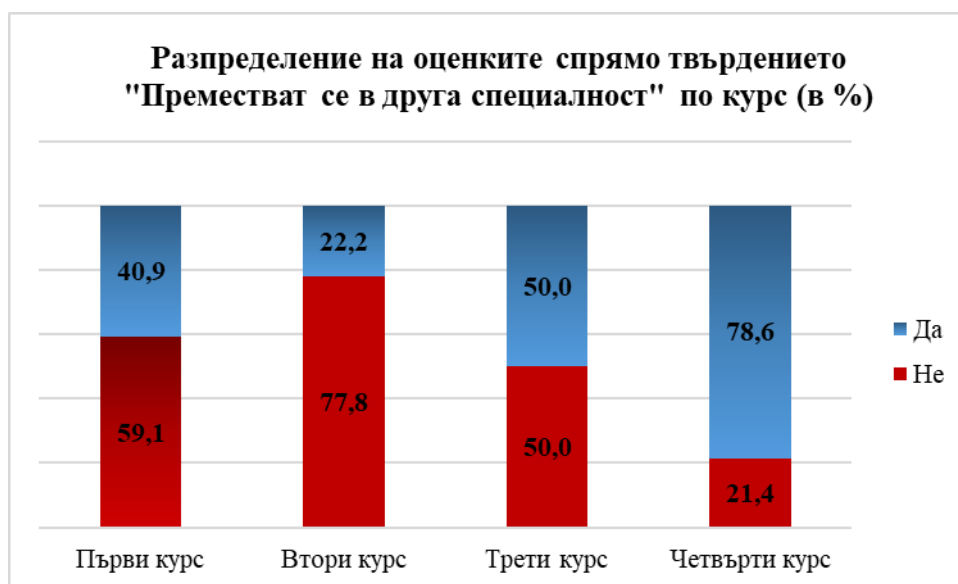
Какви са причините, поради които някои колеги отпадат от специалността:	%
Намират си работа, за която не им е необходима диплома за висше образование	52,7
Отиват да учат или работят в чужбина	29,1
Губят интерес към специалността	78,2
Имат много невзети изпити	41,8
Преместват се в друга специалност	49,1
Преместват се в друг университет	34,5
Общо	285,5

Забележка: Сборът на процентите надхвърля 100, защото въпросът позволява повече от един отговор.

Основната причина, поради която колегите им отпадат в годините на следване, според анкетиранияте, е загубен интерес към специалността. На второ място като причина е изтъкван факта, че някои от колегите им си намират работа, за която не им е необходима диплома за висше образование. На трето и четвърто място - преместването в друг университет и невзети изпити.

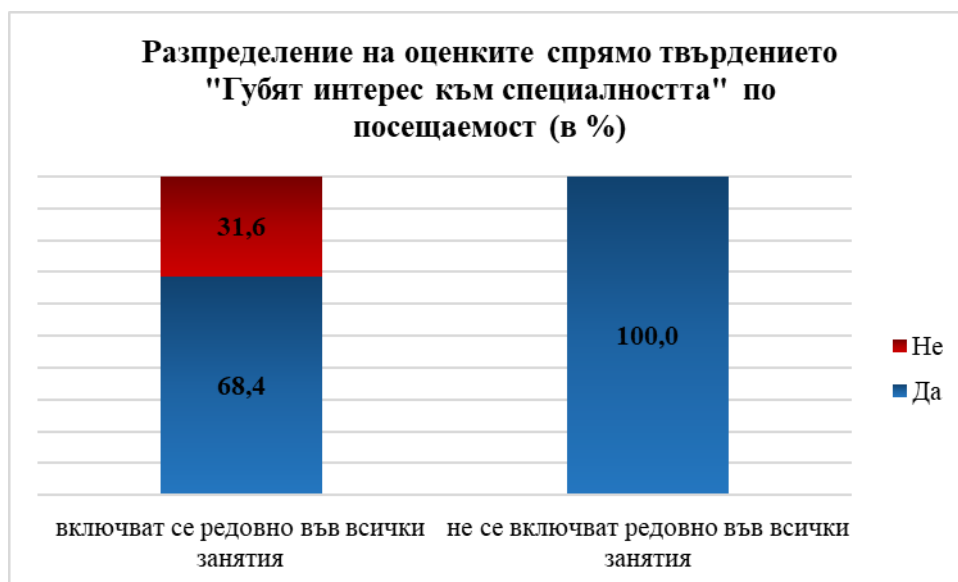
При съпоставка на причините за отпадане от специалността с отделните фактори, курсът разделя мненията на студентите при изтъкване на причината "преместват се в друга специалност". Както се вижда от графиката по-долу тази причина за отпадане от специалността е посочвана най-вече от четвъртокурсниците, а след тях - от третокурсниците.

Графика 11

По отношение на посещаемостта на учебните занятия мненията на студентите са разделени при твърдението "губят интерес към специалността". С абсолютно единодушие, че това е причината колегите им да отпаднат от специалността, са заявили студентите, които не се включват редовно във всички учебни занятия.

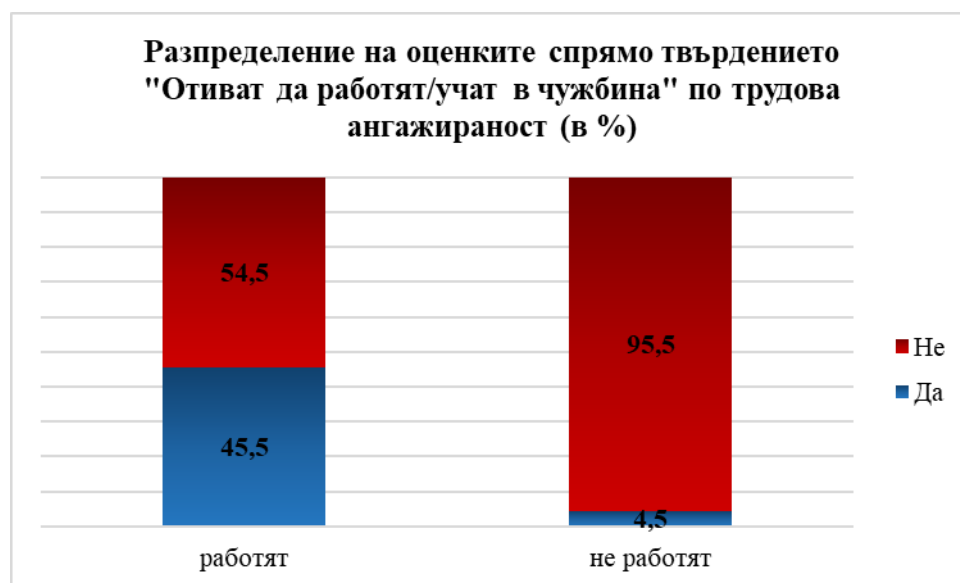
Графика 12

При сравнение на причините за отпадане от специалността с трудовата ангажираност, мнението на студентите е разделено по отношение на причината "отиват да учат или работят в чужбина". Макар, че и при двете групи преобладаващото мнозинство не са посочили като отговор тази причина, работещите

смятат мотива за работа или учене в чужбина за по-основателен спрямо неработещите свои колеги.

Графика 13

3.4. Оценки на студентите за резултатите от обучението

Удовлетвореността на студентите от обучението е, от една страна, ключов фактор за повишаване имиджа на висшето училище, от друга – добра основа за изграждане на увереността и самочувствието на бъдещите специалисти. От тази гледна точка, важни за изследователския екип и целите на изследването са оценките на респондентите относно резултатите от обучението. На анкетираните студенти предложихме да оценят до колко обучението по специалността е помогнало да придобият професионални знания и да развият определени умения и квалификации.

В таблица 20 са поместени средните оценки от отговорите на студентите относно резултатите от обучението им по низходящ ред.

Таблица 20

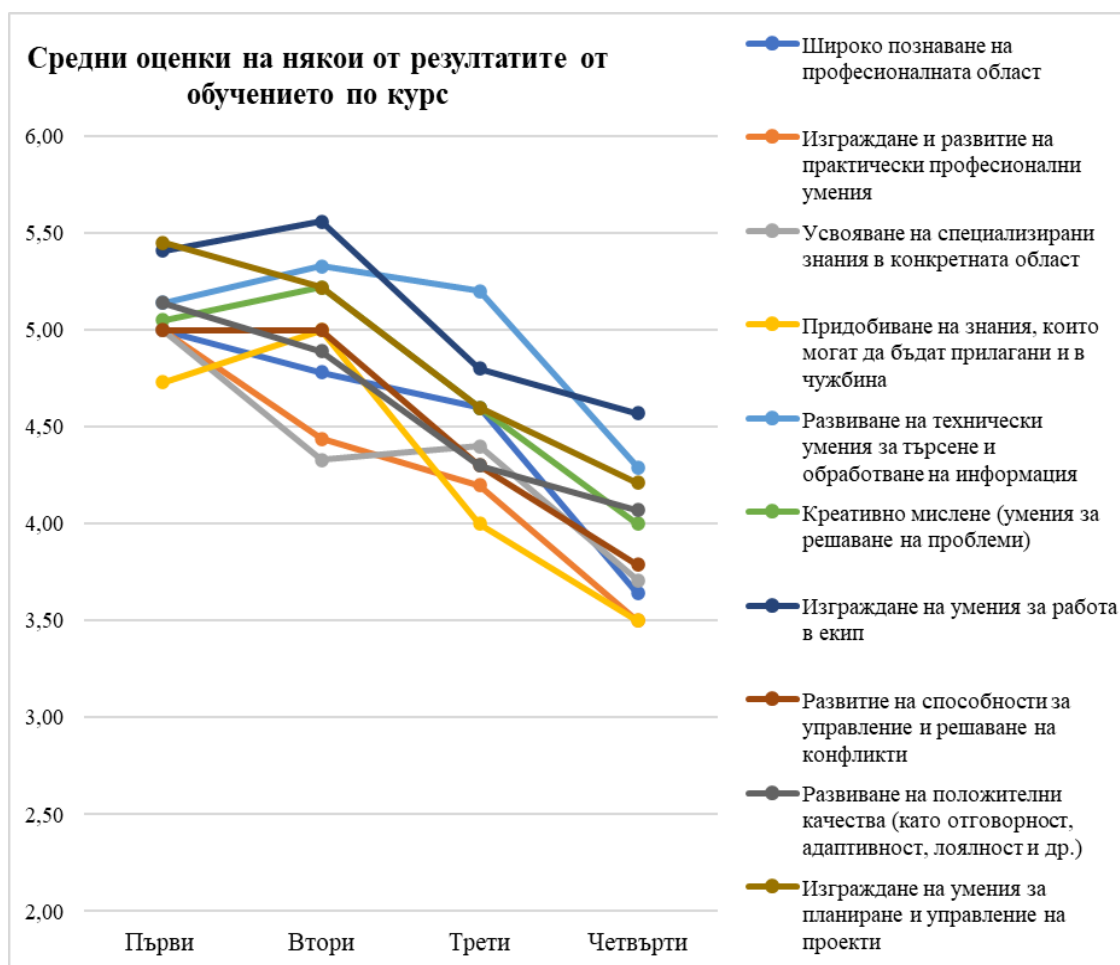
ОЦЕНКИ НА СТУДЕНТИТЕ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ИМ (СРЕДНИ ОЦЕНКИ)

Резултати от обучението	Средна оценка	Стандартно отклонение
Изграждане на умения за работа в екип	5,11	0,88
Развиване на технически умения за търсене и обработване на информация	4,96	1,04
Изграждане на умения за планиране и управление на проекти	4,95	1,06
Креативно мислене (умения за решаване на проблеми)	4,73	1,06
Развиване на положителни качества (като отговорност, адаптивност, лоялност и др.)	4,67	1,11
Развитие на способности за управление и решаване на конфликти	4,56	1,05
Широко познаване на професионалната област	4,55	1,10

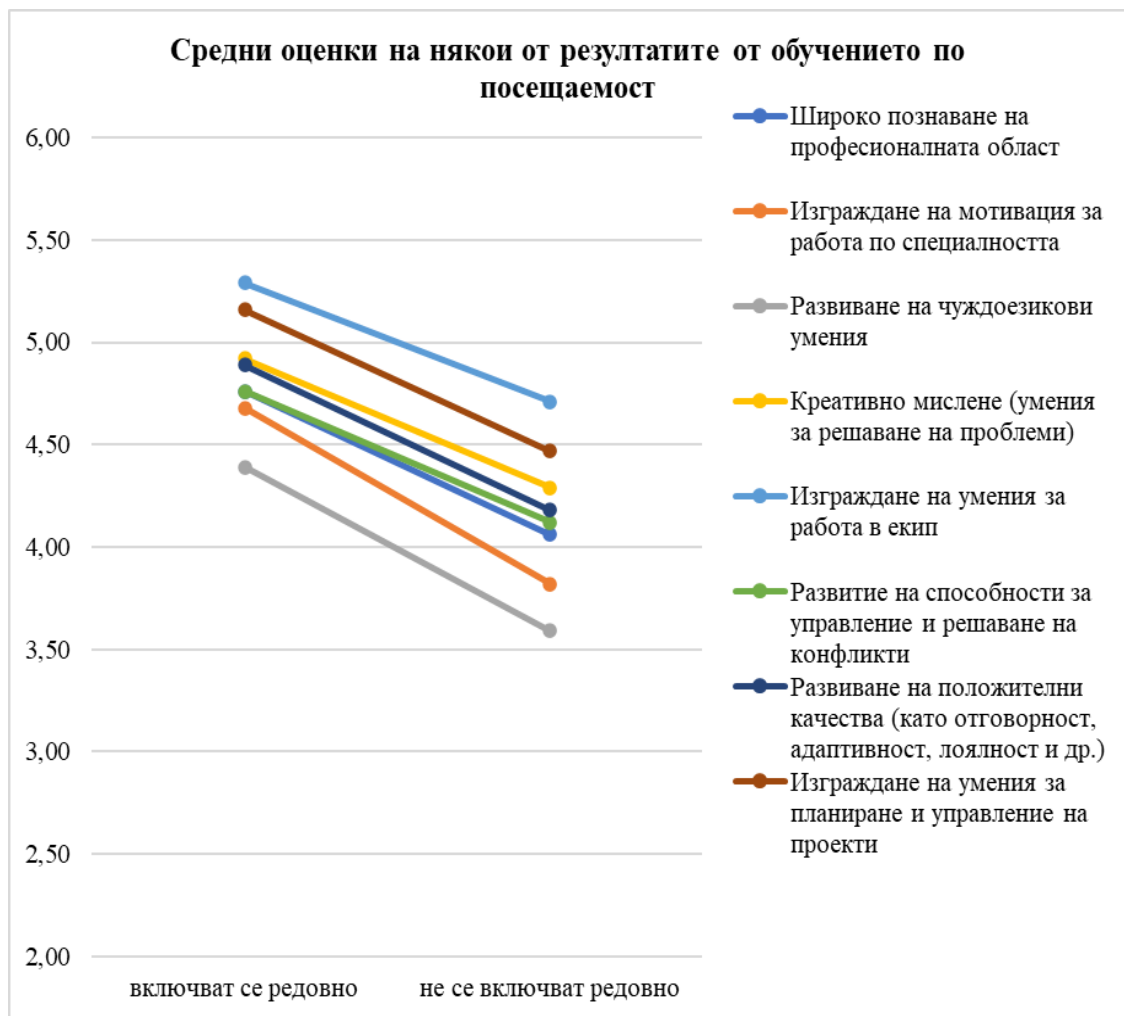
Усвояване на специализирани знания в конкретната област	4,45	1,20
Изграждане на мотивация за работа по специалността	4,42	1,13
Изграждане и развитие на практически професионални умения	4,38	1,15
Придобиване на знания, които могат да бъдат прилагани и в чужбина	4,33	1,29
Развиване на чуждоезикови умения	4,15	1,11

Изграждането на умения за работа в екип е получило най-висока оценка от студентите в специалността, като резултат от обучението до този момент. Оценени добре са и развиването на технически умения за търсене и обработване на информация, и изграждането на умения за планиране и управление на проекти. Високите оценки на тези умения са добър показател за практическата полза от получените знания, тъй като са особено ценени на пазара на труда за тази специалност. Най-ниска е оценката за развиване на чуждоезиковите умения. Задълбоченото изучаване на чужд език не е ангажимент на факултета, но студентите разбират, че владенето на различни езици е важно за професионалното им развитие и имат желание за усъвършенстване в тази насока.

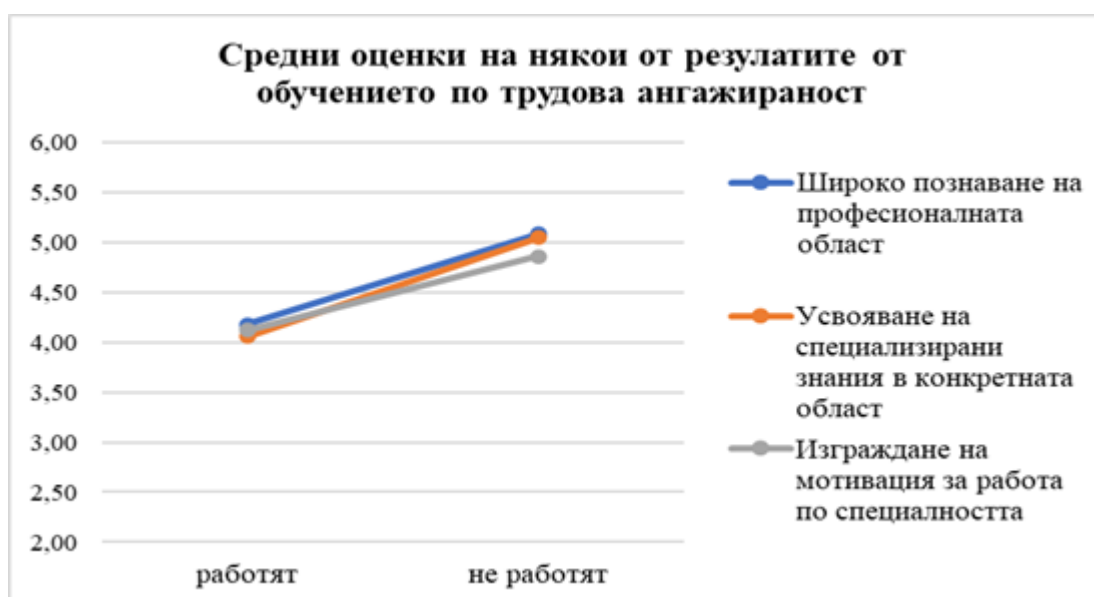
Курсът на обучение дава значими различия в оценката за десет от заложените в анкетната карта дванадесет резултати от обучението. При всички тези случаи се вижда намаляването на средната оценка за постигания резултат при студентите в четвърти курс. Този факт показва, че с напредване на процеса на обучение започва известно разочарование у анкетираните и се появяват съмнения в качеството и ефективността на полученото образование.

Студентите, включващи се редовно в занятията и тези, които не винаги са редовни оценяват различно осем от предложените резултата. По-високи оценки на резултатите дават анкетираните, редовно включващи се във всички онлайн занятия. Тази разлика е напълно очаквана. Студентите виждат ползите от редовното участие в занятията и така придобиват по-висока самооценка за знанията, които са усвоили в учебния процес.

Спрямо трудовата си ангажираност, бакалаврите имат различия в оценките към *широкото познаване на професионалната област, усвояването на специализирани знания в конкретната област и изграждане на мотивация за работа по специалността*. От позиция на придобития опит, който са натрупали работещите, те са по-критични към тези умения в сравнение с неработещите си колеги. Разпределението е показано в графика 16.

Важни за анализа на студентските мнения относно резултатите от обучението са и техните очаквания. Данните доколко съответстват резултатите от полученото до този момент образование на студентските очаквания са представени в таблица 21.

Таблица 21

**РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ОТГОВОРИТЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ НА ВЪПРОСА
ДОКОЛКО СЪОТВЕТСТВАТ РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ПОЛУЧЕНОТО ОБРАЗОВАНИЕ НА
ТЕХНИТЕ ОЧАКВАНИЯ (В %)**

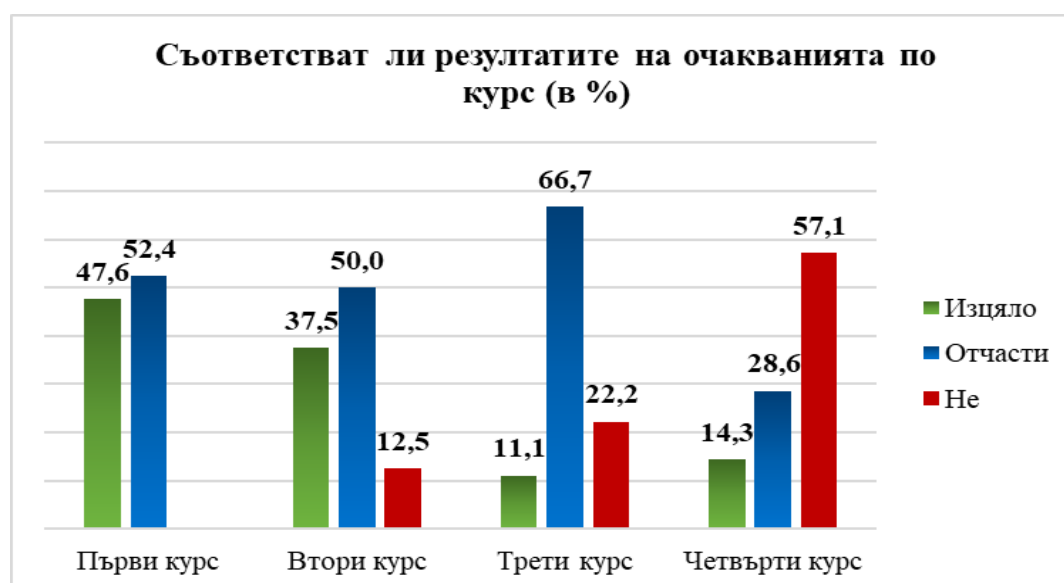
Съответстват ли резултатите на полученото образование на очакванията:	%
Изцяло	29,1
Отчасти	45,5
Не	20,0
Не мога да преценя	5,5
Общо	100,0

Забележка: Неотговорилите са 1,8%.

Малко над две пети от анкетираниите бакалаври са определили, че получените резултати отчасти отговарят на техните очаквания. Разочаровани от съотношението очаквания - резултати са една пета от респондентите. Като напълно съответстващи на предварителните им нагласи са определили резултатите от полученото образование 29,1% от студентите.

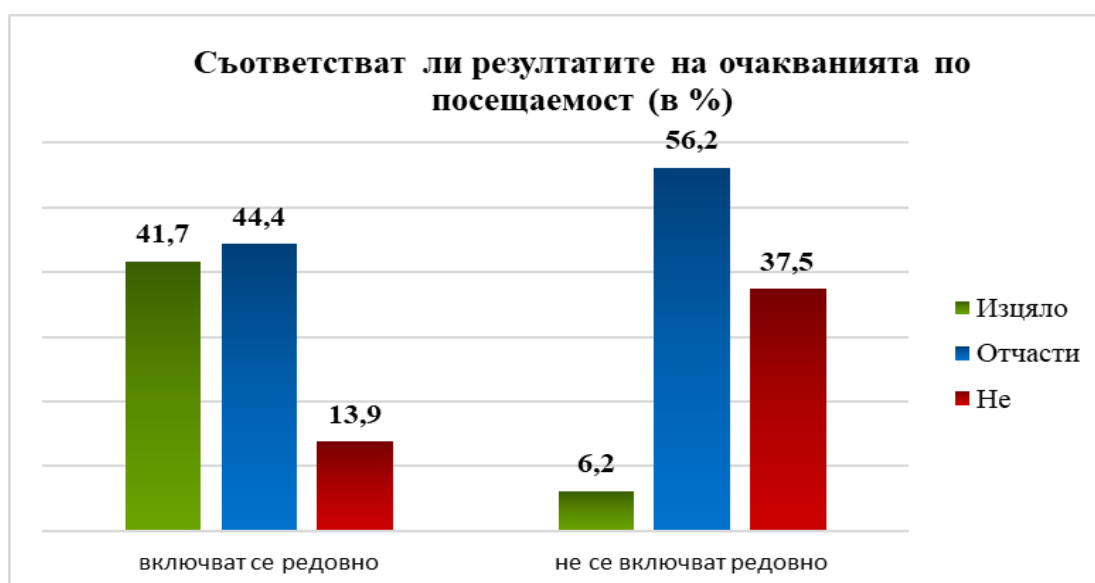
Различия в отговорите по този въпрос се наблюдават в групите студенти по курс и спрямо редовност на включване в учебните занятия.

Графика 17

От графика 17 ясно се вижда, че с напредване на курса се увеличава дялът на посочилите позиция "Не" на въпроса "Съответстват ли резултатите на полученото от Вас образование на Вашите очаквания?". Сред първокурсниците тази позиция липсва и спрямо всички курсове, при тях е най-голям дялът на удовлетворение от получените резултати от образованието.

Графика 18

И тук ясно се виждат разликите в отговорите на студентите, групирани спрямо редовното включване в учебните занятия. Особено фрапиращи са при позициите "изцяло" и "не". Като изцяло съответстващи на техните очаквания са определили резултатите от обучението 41,7% от редовно включващите се студенти. Този дял е едва

6,2% сред не посещаващите редовно всички занятия. Разочарованите от получените до момента резултати са 13,9% в групата на редовните във всички лекции и упражнения студенти, като този дял е нараснал почти тройно сред недотам редовните в занятията респонденти. Може да се предположи, че именно разочарование е причина за нередовно участие на някои студенти в учебни занятия. Все пак, като имаме предвид, че в случая "нередовни" са студенти, които участват редовно в повече от половината дисциплини, разочарованието е свързано с малък брой от изучаваните предмети.

Като продължение на темата, по-долу са разгледани отговорите на анкетирания студенти на открития въпрос от какво са доволни или разочаровани относно резултатите от обучението. Под една пета от респондентите са изявижи желание да обосноват в свободна форма своята позиция. Поради това, няма да обобщаваме написаното от тях, а ще го представим, разпределено спрямо отговорите на предходния въпрос, в три категории: "резултатите изцяло съответстват на очакванията", "резултатите отчасти съответстват на очакванията" и "резултатите не съответстват на очакванията". Някои от отговорите са в съкратен вариант, като пълните отговори на този въпрос са поместени в *Приложение 2*.

➤ ***Студентите, дали отговор "Резултатите изцяло съответстват на очакванията" в предходния въпрос са написали:***

1. *"Да, резултатите съответстват, защото придобих много умения, които са и ще ми бъдат полезни до голяма степен за бъдещата ми кариера..."*
2. *"Дисциплината е многопрофилна; преподавателите преподнасят информация максимално достъпно; осигурена е работа в екип..."*
3. *"Смятам така, защото съм едва втори курс и вече успявам да реализирам знанията си на практика по време на стаж. Това според мен се дължи на фокуса върху собствената ни креативност по време на занятия."*

➤ ***Студентите, дали отговор "Резултатите отчасти съответстват на очакванията" в предходния въпрос са написали:***

1. *"Твърде много се набляга на икономическите дисциплини като Финанси и Икономика, също така Право, а комуникационните и социалните умения...са слабо засегнати. От друга страна някои преподаватели действат страшно демотивиращо със своите методи на преподаване."*

➤ ***Студентите, дали отговор "Резултатите не съответстват на очакванията" в предходния въпрос са написали:***

1. *"Специалността не е доизмислена, предполагаше се, че ще е нова специалност, която е съвременна. Пълно разочарование."*
2. *"Самата дисциплина предполага нещо ново и нещо адекватно, което така и не можах да намеря през четирите си години на обучение. Беше обещано да се предостави на студентите тясна и професионална практическа подготовка от водещи фирми в съответните области, което беше и надеждата на студентите за получаването на някакво полезно знание. Вместо това, студентите трябваше да преследват посоченото лице, което отговаряше за организирането на учебния процес (по имейл, многократно, често без никакъв отговор). В резултат, трябваше студентите само да си измислят задачи, които да изпратят, за да получат оценка и да завършат обучението по дисциплината. Единственото адекватно отношение и подготовка получихме в I курс в United Partners. Допълнително, много от преподаватели, които се предполага, че са специалисти с голям опит бяха най-неадекватното нещо в обучението ни. Не само, че не можах да предадат каквото и да е знание, но и се държаха ненормално в учебната среда."*
3. *"Много от курсовете в програмата на специалността се отдалечават прекалено много от нея, което демотивира студентите."*
4. *"Препокриване на учебно съдържание в няколко дисциплини; Липса на основни практически умения ..., както и на теоретични знания ...; Неподходящи и ненужни дисциплини, които по-скоро ни объркват, отколкото ни помагат ...; Проява на лично отношение от преподаватели към студенти ...; Липса на практически дейности, които да обогатят студентите; Липса на материали за самоподготовка при определени преподаватели ...; Липса на достъпна информация за стажове; Невъзможност за смяна на избираема дисциплина; Несправедливо оценяване при определени преподаватели: След няколко месеца дипломи наравно ще получат хора, които не са посещавали лекции и са полагали минимални усилия, заедно с хора, които са били отдадени през целия период на обучение."*
5. *"Действително практически стаж няма, което напълно елиминира или изключително намалява възможностите на студентите да придобият представа за професионалната среда, умението да управляват проекти или кампании. Това оказва най-вече негативен ефект върху тяхната готовност,*

увереност и убеденост, че биха могли да отидат в агенция или фирма и да имат знанията, с които веднага да започнат работа."

б. *"Специалността е "от всичко по малко" и накрая нищо."*

В тази точка на доклада са включени резултатите и от още един свободен въпрос, отправен към студентите от специалност "Комуникационен мениджмънт" - как биха определили теоретичните знания, които са получили по време на своето обучение. От анкетираните 56 студенти, повече от половината са споделили своето мнение по него. Отговорите са разпределени в три групи - полезни; част полезни, други - не; неприложими.

В първата група - "полезни" попадат написани кратки определения като подходящи, нужни, необходими, важни, и базови, както и: *"Много подходящи и полезни за нашата бъдеща реализация", "Със сигурност са ни нужни."* Те представляват 58,3% от всички писали по този въпрос.

В категорията "част полезни, други - не" намират място следните споделени мнения: *"твърде общи и с не достатъчна насоченост, разпиляни; имаше няколко интересни дисциплини", "Повечето знания са подходящи, но има голям брой, които намирам за неприложими.", "Някои са важни, някои са излишни", "Всички получени знания в даден момент са полезни, но смятам, че някои от дисциплините на специалността задълбочават твърде много в знания, които на практика не са нужни за по-нататъшната реализация в сферата. Това е излишно и времето, което се отделя за тях може да бъде оползотворено по друг начин.", "Няма еднозначен отговор. Някои теоретични знания бяха много важни, подходящи и полезни, а други - абсолютно неприложими и неадекватно ситуирани в учебния план. Липсват крайно необходими теоретични знания и практически умения.", "Много важни, подходящи, но са налични също неприложими", "важни, неприложими" и " Някои са приложими, други не са."* Те представляват 22,2% от писалите по този въпрос.

Мненията на студентите, характеризиращи получените теоретични знания не с положителен знак (чийто дял е 19,4%) са: *"Не мисля, че ще бъдат определящ фактор при търсене на работа. По-скоро се повтаря едно и също.", "Работя като "Мениджър комуникации" и всичко, което научих в тази специалност е напълно неприложимо.", "повечето са преповтарящи се, неподходящи, неприложими, излишни, не добре планирани и изпълнени", "Остаряли, неприложими, излишно затормозяващи, малко от*

тях важни и практически приложими", "Безполезни, тъй като не ги прилагаме на практика", "неприложими".

3.5. Нагласи за професионална реализация

Един от основните мотиви при избор на специалност е по-добрата възможност за професионална реализация. По-големият дял от обучаващите се в специалност "Комуникационен мениджмънт" смятат, че образованието, което получават ги подготвя като специалисти в тяхната област и им дава шанс да бъдат конкурентноспособни на пазара на труда. Почти две трети от тях имат намерение да се реализират в специалността, която изучават в момента. Работа в каквата и да е област биха започнали 10,9% от анкетираните. Данните, получени от въпроса „Какви са плановете Ви за работа?“ са представени в таблица 22.

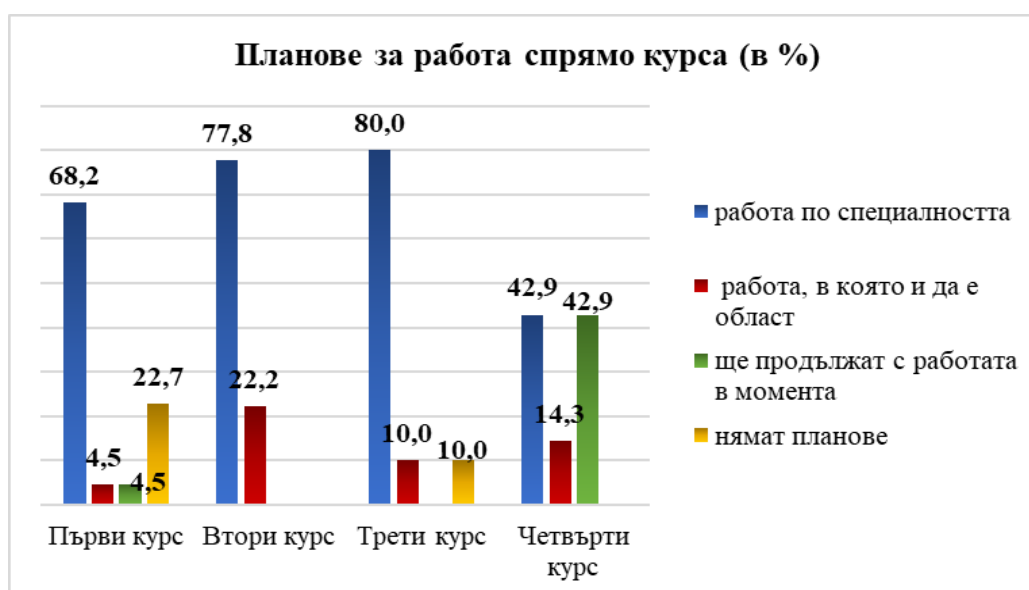
Таблица 22

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ОТГОВОРИТЕ ИМ НА ВЪПРОСА КАКВИ СА ПЛАНОВЕТЕ ИМ ЗА РАБОТА (В %)

Бъдещи плановете за работа:	%
Ще търсят работа по специалността	65,5
Ще търсят работа, в която и да е област	10,9
Ще продължат с работата, която имат в момента	12,7
Още нямат плановете	10,9
Общо	100,0

Забележка: Неотговорилите са 1,8%.

Студентите от различните курсове в специалност "Комуникационен мениджмънт" отговарят различно на въпроса за плановете си за бъдеща работа. При анкетираните от първи до трети курс преобладава делът на заявилите, че ще търсят работа по специалността. В четвърти курс делът на това твърдение е равен с нагласата да продължат с работата, която имат в момента. Ще припомним, че всички анкетираните четвъртокурсници са посочили, че работят по време на следването си (малко над една пета от тях работят по специалността си, а близо четири пети - в друга област). Тези, които работят по специалността си са посочили, че ще продължат с нея, но също толкова анкетираните от 4-ти курс ще запазят сегашната си работа, независимо, че не я определят като съответстваща на специалността им.

3.6. Удовлетвореност на студентите от изучаваната специалност

Удовлетвореността на студентите от изучаваната специалност се дължи на различни фактори, един от които е качеството на преподаване. В този процес е от изключително важно значение ролята на преподавателя. За това попитахме бакалаврите от специалност "Комуникационен мениджмънт" успяват ли техните преподаватели да ги мотивират в процеса на преподаване. От представените в таблица 23 данни се вижда, че участвалите в анкетата студенти като цяло се чувстват мотивирани от своите преподаватели. Около две трети от анкетираните са посочили, че по-голямата част от лекторския състав успяват да ги мотивират, като 14,3% от тях са декларирали, че се чувстват стимулирани от своите лектори във всички дисциплини. Малко под две пети са били мотивирани от преподавателите по по-малко от половината изучавани предмети, а напълно неудовлетворените от мотивацията на техните преподаватели сред анкетираните студенти са единици.

Таблица 23

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ОТГОВОРИТЕ ИМ НА ВЪПРОСА МОТИВИРАНИ ЛИ СА ОТ СВОИТЕ ПРЕПОДАВАТЕЛИ (%)

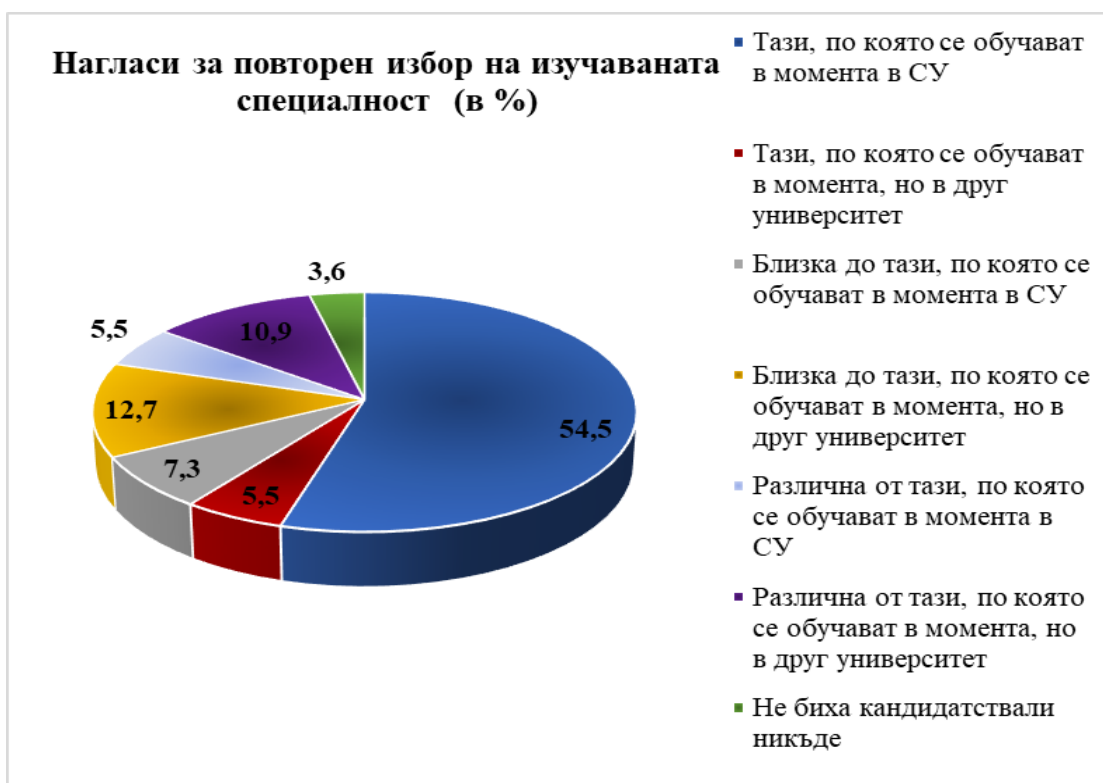
Били ли са мотивирани от преподавателите си:	%
Мотивирани са от преподавателите по всички дисциплини	14,3
Мотивирани са от преподавателите по повече от половината дисциплини	44,6
Мотивирани са от преподавателите по по-малко от половината дисциплини	37,5
Изобщо не са мотивирани от преподавателите си	3,6
Общо	100,0

Забележка: Неотговорилите са 0,0%.

Не се наблюдават статистически значими разлики в отговорите на студентите по курс. Факторите, свързани с редовното включване в учебните занятия, както и от това работещи ли са или не по време на следването, разделят мненията на анкетираните по този въпрос. При редовно включващите се в учебните занятия студенти преобладава дялът на отговорилите, че са били мотивирани от преподавателите по повече от половината предмети. В групата на непосещаващите редовно всички занятия е по-голям дялът на заявилите, че преподаватели от по-малко от половината учебни дисциплини са успели да ги мотивират. Работещите студенти са били стимулирани от лекторите по-малко от половината предмети, а неработещите - от по повече от половината учебни дисциплини.

За удовлетвореността на студентите от обучението говори фактът, колко от тях биха избрали отново специалността „Комуникационен мениджмънт“ ако им предстои кандидатстване. Мнозинството от анкетираните (54,5%) биха избрали да кандидатстват в същата специалност, което налага извода, че те са доволни от обучението и избора на специалност. Близка до изучаваната в момента специалност биха избрали 7,3%, а близка до настоящата, но в друг университет - 12,7%. Същата специалност, но в друг университет предпочитат едва 5,5% от респондентите. Не дотам удовлетворени от специалността, но доволни от Университета са 5,5%. Те са заявили, че ако сега им предстои кандидатстване, биха се насочили към различна от изучаваната до момента специалност, но отново в Софийски Университет. В различна специалност и в друг университет биха се обучавали една десета от респондентите. Единици са студентите декларирали, че не биха кандидатствали никъде - 3,6%.

Данните, получени от отговорите на въпроса коя специалност биха избрали, ако им предстои кандидатстване са представени на графиката по-долу.

Курсът, посещаемостта, както и трудовата ангажираност, не оказват влияние върху нагласата на студентите за повторен избор на специалност.

3.7. Епидемиологичната обстановка и мненията на студентите за взетите мерки и последствията в обучението

Новата обстановка породи и нови въпроси, когато търсим мнението на студентите по отношение качеството на образование. Оценките на студентите, свързани с епидемиологичната обстановка, които анализираме тук касаят предприетите мерки на факултета за опазване здравето на студенти, преподаватели и администрация, техните мнения за това успяват ли лекторите да отговорят на новите изисквания и дали продължителното електронно обучение ще повлияе на резултатите от обучението.

Преди извънредното положение не всички от преподавателите бяха запознати с модерните образователни дигитални платформи и начините на преподаване в тях. Положителните оценки на студентите от специалност "Комуникационен мениджмънт" към работата на лекторския състав говорят за адекватни действия от страна на преподавателите. Категорични, че отговорните за обучението им са успели да се пригледат към новите условия на работа са 19,6% от бакалаврите. По-големият дял от

студентите смятат, че повечето от техните преподаватели успяват да се справят в настоящата обстановка. Посочвали, че малка част от обучаващите ги показват добра приспособимост към новосъздалата се ситуация са 19,6% от анкетираните. "Никой не успява да преподава добре в електронна среда" не е избран като отговор от респондентите. Разпределение на мненията за това как студентите от специалността оценяват работата на своите лектори в новите условия са визуализирани в таблица 24.

Таблица 24

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ОТГОВОРИТЕ ИМ НА
ВЪПРОСА УСПЯВАТ ЛИ ПРЕПОДАВАТЕЛИТЕ ДА СЕ СПРАВЯТ С НОВИТЕ,
ИЗВЪНРЕДНИ УСЛОВИЯ НА РАБОТА, БЕЗ ДА СНИЖАВАТ КАЧЕСТВОТО НА
ПРЕПОДАВАНЕТО (В %)

Успяват ли да се справят преподавателите в извънредните условия:	%
Успяват всички	19,6
Успяват повечето от тях	60,7
Успяват само малка част	19,6
Никой не успява да преподава добре в електронна среда	-
Не мога да преценя	-
Общо	100,0

Забележка: Неотговорилите са 0,0%.

Чувството на сигурност, което носят мерките за предпазване от вируса е ключов за спокойното пребиваване в сградата на Журналистическия факултет. Един от въпросите в анкетата е свързан именно с преценката на студентите доколко са удовлетворени от действията, целящи запазване на здравето им. В таблица 25 са показани оценките на анкетираните към основните противоепидемиологични мерки, прилагани в сградата на факултета:

Таблица 25

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД УДОВЛЕТВОРЕНОТТА ИМ
ОТ ПРЕДПРИЕТИТЕ ПРОТИВОЕПИДЕМИЧНИ МЕРКИ (В %)

Мерки	Изцяло доволен	По-скоро доволен	Нито доволен, нито недоволен	По-скоро недоволен	Изцяло недоволен	Не посещавам факултета	Общо
Засилена хигиена	33,9	23,2	21,4	-	3,6	17,9	100,0
Дезинфекция на общите части	44,6	16,1	17,9	-	3,6	17,9	100,0
Дезинфекция на залите за обучение	41,1	17,9	19,6	-	3,6	17,9	100,0
Наличие на санитарни средства	35,7	25,0	10,7	7,1	3,6	17,9	100,0

Често проветряване на помещенията	42,9	19,6	8,9	5,4	5,4	17,9	100,0
Създадена организация за спазване на необходимата дистанция	39,3	16,1	10,7	12,5	3,6	17,9	100,0

Студентите, които имат наблюдение върху предприетите във факултета действия, като цяло са доволни от повечето взети мерки за ограничаване на заразата. При всички предложени за оценка мерки дялът на доволните е в превес. При обединяване на скалата в три позиции: "доволен" , "без мнение" и "недоволен" - честото проветряване на помещенията, наличието на санитарни средства и дезинфекцията на общите части са оценени най-високо от бакалаврите. По отношение на създадената организация за спазване на необходимата дистанция анкетираните са изказвали по-често недоволство, но с дял по-малък от една пета.

Пандемията от COVID-19 и свързаните с нея извънредни мерки за ограничаване на разпространението на вируса в България доведоха до неколккратно реорганизиране на учебния процес, като за изминалите две години превес имаха формите "смесен" тип и обучението в електронна среда. Попитахме студентите от специалност "Комуникационен мениджмънт" смятат ли, че продължителното дистанционно обучение би се отразило на резултатите от обучението. Данните от този въпрос са представени в графика 21.

Най-големият дял (32,7%) от анкетираните студенти смятат, че ако продължи електронната форма като начин на провеждане на занятията, това би се отразило отрицателно на резултатите от обучението. "Оптимисти" по отношение на постиженията в електронното обучение са една пета. Бакалаврите, които смятат, че ефективността на усвояване на материала при двете форми е еднаква са 27,3%. Делът на студентите, неуспели да определят в каква посока ще се отрази продължителните онлайн занятия е 20,0%.

Повишаване на качеството на образованието, случващо се в дигитална среда би било крачка в положителна насока, независимо от развитието на епидемиологичната обстановка. От данните по-горе можем да заключим, че студентите оценяват направеното от ръководството на факултета и усилията на преподавателите, които се стараят да отговорят адекватно на предизвикателствата, стоящи пред обучението в новосъздадената обстановка, но не са оптимисти, че качеството на образованието ще се запази, ако то продължи в електронна среда.

3.8. Предложения, забележки и препоръки на студентите към ръководството на Факултет по журналистика и масови комуникации

В анкетната карта на социологическото изследване за качеството на учебния процес в специалност „Комуникационен мениджмънт“ при Факултет по журналистика и масови комуникации на студентите е предложен отворен въпрос, отнасящ се до предложенията, препоръките и забележките на респондентите към ръководството на

факултета. Целта на изследователския екип е да даде възможност на студентите да изразят непринудено всичко онова, което ги вълнува и се отнася до учебния процес и факултета като цяло.

На тези въпроси студентите не отговарят масово, но те дават възможност на изследователя и възложителя на съответното изследване да получат непосредствена и откровена информация по предмета на изследването. Чрез тях обикновено се улавят проблеми, които не са предвидени от изследователите, но вълнуват студентите.

Споделените мнения на отзовалите се на този въпрос студенти се отнасят най-често към **учебния план**. Бакалаврите набелязват следните сфери, в които според тях промените са наложителни:

- **Преразглеждане на броя часове при някои дисциплини/ премахване на някои дисциплини/ добавяне на нови, по-адекватни на специалността:** "Не мисля, че има нужда от толкова задълбочено изучаване на икономически специалности. Трябва да има повече дисциплини, свързани с обогатяването на културните знания на студентите, както и техните познания за психологията на човека, социално влияние и невербална комуникация...", "1) Разделение на икономическите дисциплини в отделни семестри; 2) Премахване на дисциплини (и преподаватели), които са запазени за пълнеж и от уважение към специалистите в областта, дисциплините (и преподавателите) са ненужни и неадекватни...", " да бъдат включени дисциплини, изучаващи човешката психология, начин на мислене, поведение, нагласи, убеждения; - да бъдат включени дисциплини, подготвящи студентите да бъдат комуникатори, като се набляга на реч, говор, изказ, жестове, разпознаване на знаци и символи от всякакъв характер;..."
- **Повече практики и стажове:** "Бих искала да се набляга повече на практика в различни компании, за да можем да видим в действие нещата, които изучаваме", "...Намиране на отговорни и професионални партньори за практическа работа със студентите..." "...Летен стаж (или смяна на преподавател)..."
- **Добавяне на втори чужд език:** "Според мен организацията с изучаването на чужди езици по време на обучението е крайно незадоволителна, защото в учебния план е заложена възможността за изучаването на много чужди езици както западни, така и източни, но реално такъв избор не ни беше предоставен", "...При записването ни беше обещано изучаване и на втори чужд

език, което не се случи и беше разочароващо...", "...да се изучават два чужди езика, както и жестомимичен език;..."

Студентите често споделят мнения и за своите **преподаватели**, и прилаганите **методи на обучение**.

По отношение на **преподавателите** студентите споделят: *"Бих предпочела повече информация от страна на преподавателите - подробни обяснения относно домашни работи и изисквания, които те имат към нас...", "преподавателите трябва да са запознати с преподавания досега материал...", "... някои от преподавателите се отнасят крайно несериозно към специалността "Комуникационен мениджмънт".", "трябва да се наблегне на нормални преподаватели, които живеят в 21 век."*

Съвременните студенти изискват и съвременни **методи на преподаване**: *"Специалността и професията комуникационен мениджър са прекалено модерни, а в курса се използват прекалено остарели методи на преподаване, както и материали.", "Бих обучил преподавателите на модерни и съвременни стилове на преподаване, за да съвпадат с мисленето на младите..." "...Да си подобрят презентациите тъй като някои са със стара информация (проценти, цифри, статистики и др.), която не е актуална днес, ... и да имат най-вече желание да преподават, защото използването на монотонен глас докато четат от презентацията не ми вдъхва надежда."*

Съвсем логично, вследствие на реорганизацията на учебния процес през последните години да съществува и мнение, свързано с **протичането на обучението** в електронна среда и в бъдеще: *"Според мен студентите трябва да имат опция от сега нататък за начина на обучение, т.е. в онлайн среда или присъствено, за да могат да съчетават работа с обучение, защото при изцяло присъствено обучение масово студентите прекъсват поради липса на време."*

Ръководството на факултета би трябвало да се съобрази с всяко студентско мнение и оценка, защото те са отправени, за да се подобри качеството на учебния процес във всичките му аспекти. Средата на обучение трябва да е вдъхновяваща, а преподавателите да са мотивирани и да мотивират студентите си.

Пълните нередактирани предложения и препоръки на студентите са представени в *Приложение 2*.

4. Заключение (Основни резултати)

На анкетата са се отзовали 56 обучаващи се в първи, втори, трети и четвърти курс в специалността „Комуникационен мениджмънт“, които представляват 30,8% от общия брой на записаните в четирите курса на посочената специалност студенти.

- ✓ В изследването са взели участие студенти с много добър и отличен успех и не са попаднали студенти с успех под 4,49. Най-голяма е групата на отличниците (с успех от 5,50 до 6,00).
- ✓ Мнозинството от анкетираните студенти са в групата на редовните – включват се редовно във всички или в повече от половината занятия, провеждани в електронна среда. Много голям дял от анкетираните (повече от половината) са избрали отговора, че се включват редовно във всички занятия. Като най-честа причина за нередовното включване на колегите си в учебните занятия, студентите са посочили работата успоредно със следването.
- ✓ Близко две трети от анкетираните студенти в специалност „Комуникационен мениджмънт“ са посочили, че работят по време на следването си като 16,4% са заявили, че работата им е свързана с изучаваната специалност.
- ✓ 85,7% от анкетираните изучават специалността, която са посочили на първо място в състезателния картон, а това говори за високо мотивирани за участие в учебния процес студенти.
- ✓ Представените резултати показват, че учебните занятия в електронна среда се провеждат редовно. Анкетираните са декларирали, че те протичат редовно по всички или по повече от половината дисциплини.
- ✓ Основен индикатор за качеството на образователния процес е удовлетвореността от различните аспекти на организацията на **учебния процес** в специалност "Комуникационен мениджмънт". Най-висока положителна оценка студентите са дали на твърдението за кампанията за избираемите дисциплини – 44,6 %, след нея е оценката на удобни възможности за комуникация с преподавателите – 42,9%. Най-висока негативна оценка са получили добрата организация на практики и стажове (19,6%), и информацията за участие в международни програми (10,7%).
- ✓ По отношение на предоставяните **ресурси** най-голям дял изцяло доволни студенти има от използваните платформи за онлайн обучение. В условията на извънредна обстановка, използването на съответните платформи е едно от

условията за качествено протичане на учебния процес. Използваните платформи за онлайн обучение събира и най-висок дял доволни студенти и в по-слабата част на скалата. Този елемент, заедно с предоставяните ресурси в системата MOODLE са ресурсите, които са натрупали най-големи дялове доволни студенти при обединени степени. Най-често категорично недоволство студентите са изразявали към ползването на специализиран софтуер - 17,9%. Този ресурс и ползването на информационни технологии, са единствените, при които студентите са изказали повече неудовлетвореност, отколкото удовлетвореност. Най-големи дялове недоволство в двете степени (при обединени степени „по-скоро недоволен“ и „изцяло недоволен“), но под 50,0% се наблюдава към оборудваните зали, съобразно изискванията на дисциплините, ползването на информационните технологии и интерактивните, и мултимедийни технологии.

- ✓ Ако промените в **учебния план** зависеха от студентите в специалност "Комуникационен мениджмънт" то те на първо място щяха да премахнат припокриващото се съдържание при някои дисциплини. Добавянето на повече избираеми дисциплини е също често посочван отговор от респондентите. На трето място по дял е желанието за промяна в учебния план, свързано с повече часове практика.
- ✓ Студентите са оценили високо всички **методи, използвани при обучението им**. Най-ниската средна оценка от предложените девет метода на обучение е 4,75 за класическия метод на обучение - лекции. Като предпочитани методи сред анкетирани студенти се открояват екипните проекти, дискусиите и дебатите, и груповата работа.
- ✓ Студентите в специалност "Комуникационен мениджмънт" са наясно с **критериите, по които се оценяват натрупаните знания**. Малко над две пети от респондентите са споделили, че всички преподаватели разясняват предварително критериите за оценка. Няма анкетирани студенти, които да смятат, че такива критерии липсват. В превес е обаче процентът на респонденти посочили, че само някои преподаватели разясняват предварително критериите за оценяване на техните знания.
- ✓ Друг важен елемент за справедливото и отговорно оценяване на знанията във висшите училища е **нетърпимостта към преписване**. Най-голям дял е

получило твърдението, че само някои от преподавателите разясняват предварително санкциите при преписване.

- ✓ Според анкетиранияте студенти писмените работи най-адекватно оценяват знанията, придобити в процеса на обучение. Финалният писмен изпит като средство за оценяване е на второ място като предпочитан от респондентите. Като най-нежелан **метод за проверка на знанията** им студентите от "Комуникационен мениджмънт" са определили финалния устен изпит.
- ✓ Най-голямата група студенти (повече от половината) смятат, че има преподаватели, при които не са получили **адекватна на знанията си оценка**, но все пак намират за обективни по-голямата част от оценките си. Малко повече от една трета от студентите нямат съмнения, че знанията им са били обективно оценени и са декларирали, че смятат за обективни всичките си оценки. Единици от анкетиранияте са недоволни от оценяването по всички или само малка част от дисциплините.
- ✓ Единици от анкетиранияте студенти от специалност "Комуникационен мениджмънт" са **участвали в научноизследователска работа** до настоящия момент. Макар че въпросът позволява маркирането на повече отговори, включвалите се в научноизследователска работа са вземали участие само в една форма. Сред участвалите в една или друга форма от научния живот преобладават студентите с отличен успех, редовно включващите се във всички онлайн учебни занятия и работещи по време на следването си. Сред тях няма студенти, посочили че са в четвърти курс на обучение.
- ✓ Мнозинството от студентите в специалност "Комуникационен мениджмънт" не се сблъсква със **ситуации, които да създават постоянно проблеми**. Като цяло за специалността дяловете „често срещан“, за който и да е проблем не достигат и една пета от анкетиранияте. Изключение са ситуацията "Подготовка за изпитните сесии" (21,8%), „Внесени (невнесени) оценки в системата СУСИ“ (20,0%), както и "Настаняване в студентско общежитие" (25,0% след елиминиране на отговорите "Не се отнася до мен").
- ✓ Основната **причина, поради която колегите им отпадат в годините на следване**, според анкетиранияте е загубен интерес към специалността. На второ място като причина е изтъкван факта, че някои от колегите им си намират работа, за която не им е необходима диплома за висше образование. На трето и четвърто място - преместването в друг университет и невзети изпити.

- ✓ Изграждането на умения за работа в екип е получило най-висока оценка от студентите в специалността, като **резултат от обучението** до този момент. Оценени добре са и развиването на технически умения за търсене и обработване на информация, и изграждането на умения за планиране и управление на проекти. Високите оценки на тези умения са добър показател за практическата полза от получените знания, тъй като са особено ценени на пазара на труда за тази специалност. Най-ниска е оценката за развиване на чуждоезиковите умения.
- ✓ Малко над две пети от анкетирания бакалаври са определили, че получените **резултати от образованието** до момента отчасти отговарят на техните **очаквания**. Разочаровани от съотношението очаквания - резултати са една пета от респондентите. Като напълно съответстващи на предварителните им нагласи са определили резултатите от полученото образование 29,1% от студентите.
- ✓ По-големият дял от обучаващите се в специалност "Комуникационен мениджмънт" смятат, че образованието, което получават ги подготвя като специалисти в тяхната област и им дава шанс да бъдат конкурентноспособни на пазара на труда. Почти две трети от тях имат **намерение да се реализират в специалността**, която изучават в момента. Работа в каквато и да е област биха започнали 10,9% от анкетирания.
- ✓ Участващите в анкетата студенти като цяло се чувстват **мотивирани от своите преподаватели**. Около две трети от анкетирания са посочили, че по-голямата част от лекторския състав успяват да ги мотивират, като 14,3% от тях са декларирали, че се чувстват стимулирани от своите лектори във всички дисциплини. Малко под две пети са били мотивирани от преподавателите по малко от половината изучавани предмети, а напълно неудовлетворените от мотивацията на техните преподаватели сред анкетирания студенти са единици.
- ✓ За удовлетвореността на студентите от обучението говори фактът, колко от тях биха **избрали отново специалността „Комуникационен мениджмънт“ ако им предстои кандидатстване**. Мнозинството от анкетирания биха избрали да кандидатстват в същата специалност, което налага извода, че те са доволни от обучението и избора на специалност.
- ✓ Повишаване на **качеството на образованието, случващо се в дигитална среда** би било крачка в положителна насока, независимо от развитието на епидемиологичната обстановка. Студентите оценяват направеното от ръководството на факултета и усилията на преподавателите, които се стараят да

отговорят адекватно на предизвикателствата, стоящи пред обучението в новосъздадената обстановка, но не са оптимисти, че качеството на образованието ще се запази, ако то продължи в електонна среда.

Едномерни процентни разпределения на данните

Каква е специалността, която изучавате в момента?	Тази, която бях посочил на първо място в състезателния картон	85,7
	Друга, но близка до тази, която бях посочил на първо място в състезателния картон	5,4
	Различна от тази, която бях посочил на първо място в състезателния картон	8,9
Общо		100,0

Провеждат ли се редовно занятията, предвидени за обучение в електронна среда?	Провеждат се редовно занятията в електронна среда по всички дисциплини	53,6
	Провеждат се редовно занятията в електронна среда по повече от половината дисциплини	46,4
	Провеждат се редовно занятията в електронна среда по-малко от половината дисциплини	-
	Не се провеждат редовно учебните занятия в електронна среда по нито една дисциплина	-
Общо		100,0

Вие лично включвате ли се редовно в учебните занятия, които се провеждат дистанционно?	Включвам се редовно във всички учебни занятия в електронна среда	67,9
	Включвам се в повече от половината учебни занятия в електронна среда	25,0
	Включвам се редовно в по-малко от половината учебни занятия в електронна среда	7,1
	Не се включвам редовно в учебните занятия в електронна среда	-
Общо		100,0%

Според Вас какви са причините, поради които Вашите колеги не посещават учебни занятия?	Работят	100,0
	Не им е интересно в час	23,6
	Не са мотивирани да учат	38,2
	Знаят, че така или иначе ще си вземат изпита	9,1

	Нямат технически средства за обучение в електронна среда	1,8
	Не им допадат занятията в електронна среда	14,5
	Друго	-
Общо		187,3

Какво е мнението Ви за организацията на учебния процес?					
В каква степен сте съгласни или не сте съгласни с посочените твърдения:	Изцяло съгласен	По-скоро съгласен	Нито съгласен, нито несъгласен	По-скоро не-съгласен	Изцяло не-съгласен
Разписът на занятията е добре балансиран	16,1	35,7	19,6	21,4	7,2
Административното обслужване е добро	28,6	35,7	23,2	8,9	3,6
Има достатъчно удобни възможности за комуникация с преподавателите	42,9	33,9	8,9	12,5	1,8
Кампанията за избор на избираеми дисциплини е удобна за студентите	44,6	26,8	10,7	16,1	1,8
Графиците за изпитните сесии позволяват добра подготовка на студентите	28,6	42,9	16,1	5,4	7,1
Текущият контрол е разпределен сравнително равномерно през целия семестър	28,6	26,8	30,4	10,7	3,6
Практиките и стажовете са добре организирани	8,9	10,7	39,3	21,4	19,6
Информацията за участие в международни програми е достъпна	14,3	19,6	33,9	21,4	10,7

Ако имате възможност, какви промени в учебния план бихте направили?	Промяна в разпределението на учебните дисциплини в годините на следване	39,3
	Премахване на припокриващо се съдържание при някои дисциплини	58,9
	Добавяне на повече избираеми дисциплини	50,0
	Премахване на часове по някои дисциплини	42,9
	Повече часове практика	48,2
	Добавяне на часове по чужд език	23,2
	Не бих правил(а) промени	3,6
Общо		266,1

Как оценявате ползата от реалното прилагане на следните методи на обучение за Вашето изграждане като специалист?	Изцяло полезни	По-скоро полезни	Нито полезни, нито безполезни	По-скоро безполезни	Изцяло безполезни	Този метод не се прилага
Класически метод на обучение - лекция	23,2	48,2	12,5	12,5	3,6	-
Презентации на студенти по теми	33,9	42,9	16,1	1,8	1,8	3,6
Индивидуални задачи	53,6	32,1	8,9	-	5,4	-
Екипни проекти	58,9	28,6	3,6	7,1	1,8	-
Игрови (симулативни) методи	46,4	28,6	14,3	3,6	1,8	5,4
Гост-лектори	51,8	30,4	12,5	5,4	-	-
Решаване на казуси	42,9	39,3	14,3	-	1,8	1,8
Дискусии и дебати	48,2	35,7	12,5	-	1,8	1,8
Групова работа	46,4	42,9	7,1	1,8	1,8	-

Вашите преподаватели разясняват ли предварително критериите за оценяване на знанията?	Да, всички преподаватели	46,4
	Само някои преподаватели	53,6
	Никой от преподавателите	-
Общо:		100,0%

Вашите преподаватели разясняват ли предварително санкциите при преписване?	Да, всички преподаватели	28,6
	Само някои преподаватели	57,1
	Никой от преподавателите	14,3
Общо:		100,0%

Кои методи за оценяване смятате за най-ефективни при оценка на Вашата подготовка?	Най-висока степен	Висока степен	Нито висока, нито ниска	Ниска степен	Най-ниска степен	Не е използван
Текуща оценка за участие в учебните занятия	26,8	39,3	14,3	5,4	10,7	3,6
Тестове	12,5	44,6	30,4	8,9	3,6	-
Писмени работи	37,5	41,1	16,1	5,4	-	-
Финален писмен изпит	25,0	33,9	28,6	8,9	1,8	1,8
Финален устен изпит	12,5	10,7	35,7	7,1	25,0	8,9

Смятате ли оценките при еднаква подготовка при един преподавател за обективни?	Смятам за обективни всичките си оценки	35,7
	Смятам за обективни по-голямата част от оценки си	51,8
	Смятам за обективни по-малката част от оценки си	3,6
	Не смятам за обективни всичките си оценки	7,1
	Не мога да преценя	1,8
Общо		100,0%

В каква степен сте доволни от ресурсите, ползвани при обучението Ви?	Изцяло доволен	По-скоро доволен	Нито доволен, нито недоволен	По-скоро недоволен	Изцяло недоволен	Не се отнася до моето обучение
Зали, оборудвани съобразно изискванията на дисциплините	16,1	26,8	16,1	25,0	14,3	1,8
Добре оборудвани лаборатории	8,9	10,7	23,2	5,4	7,1	44,6
Ползване на информационни технологии	12,5	23,2	19,6	26,8	12,5	5,4
Ползване на специализиран софтуер	7,1	16,1	23,2	8,9	17,9	26,8
Достъп до специализирана литература	25,0	28,6	17,9	19,6	7,1	1,8
Достъп до съвременна литература	19,6	28,6	23,2	14,3	7,1	7,1

Отдалечен достъп до библиотеките на Университета	25,0	12,5	37,5	8,9	8,9	7,1
Интерактивни и мултимедийни технологии	16,1	32,1	17,9	23,2	7,1	3,6
Предоставени ресурси в системата MOODLE	37,5	39,3	14,3	7,1	1,8	-
Ползвани платформи за онлайн обучение	41,1	41,1	8,9	1,8	5,4	1,8

В каква степен сте доволни като цяло от взетите противоепидемични мерки във Вашия факултет?	Изцяло доволен	По-скоро доволен	Нито доволен, нито недоволен	По-скоро недоволен	Изцяло недоволен	Не посещавам факултета
Засилена хигиена	33,9	23,2	21,4	-	3,6	17,9
Дезинфекция на общите части	44,6	16,1	17,9	-	3,6	17,9
Дезинфекция на залите за обучение	41,1	17,9	19,6	-	3,6	17,9
Наличие на санитарни средства	35,7	25,0	10,7	7,1	3,6	17,9
Често проветряване на помещенията	42,9	19,6	8,9	5,4	5,4	17,9
Създадена организация за спазване на необходимата дистанция	39,3	16,1	10,7	12,5	3,6	17,9

Успяват ли Вашите преподаватели да Ви мотивират в процеса на преподаване?	Бях мотивиран от преподавателите по всички учебни дисциплини	14,3
	Бях мотивиран от преподавателите по повече от половината от учебните дисциплини	44,6
	Бях мотивиран от преподавателите по по-малко от половината от учебните дисциплини	37,5
	Изобщо не бях мотивиран от преподавателите в специалността, която изучавам	3,6
Общо	100,0%	

Според Вас успяват ли преподавателите Ви да се справят с новите, извънредни условия на работа, без да снижават качеството на преподаването?	Успяват всички	19,6
	Успяват повечето от тях	60,7
	Успяват само малка част	19,6
	Никой не успява да преподава добре в електронна среда	-
	Не мога да преценя	-
Общо:		100,0%

Участвали ли сте в някакви форми на научноизследователска работа?	Изследователски проект на СУ	3,6
	Изследователски проект на друга институция	3,6
	Научни конференции (семинари)	3,6
	Публикации по специалността	1,8
	Досега не съм участвал	87,5
Общо:		100,0%

Всеки студент по време на своето следване среща едни или други трудности. Вие лично колко често сте имали трудности в следните ситуации?					
	Постоянно	В много случаи	В някои случаи	Не съм имал(а) трудности	Не се отнася до мен
Технически трудности за включване в дистанционните занимания	1,8	12,7	45,5	38,2	1,8
Намиране на посочената литература в библиотеките на факултета	3,6	7,3	16,4	40,0	32,7
Намиране на посочени информационни материали в електронни бази данни	9,1	7,3	32,7	47,3	3,6
Спазване на приемното време от хабилитираните преподаватели (доценти и професори)	3,6	7,3	18,2	49,1	21,8
Спазване на приемното време от асистентите	3,6	3,6	9,1	56,4	27,3
Подготовка за изпитните сесии	7,3	14,5	36,4	41,8	-
Настаняване в студентско общежитие	5,5	3,6	9,1	18,2	63,6
Внасянето на семестриалните такси	1,8	3,6	14,5	74,5	5,5

Записване за нов семестър	3,6	3,6	9,1	81,8	1,8
Записване и отписване за избираеми дисциплини	7,3	3,6	16,4	67,3	5,5
Внесени (невнесени) оценки в Главната книга	3,6	3,6	12,7	63,6	16,4
Внесени (невнесени) оценки в системата СУСИ	3,6	16,4	29,1	50,9	-
Контакти с Деканското ръководство на Факултета	1,8	5,5	5,5	69,1	18,2
Контакти с ръководството на катедрата (специалността)	1,8	3,6	7,3	70,9	16,4
Контактите със секретарите на катедрите	3,6	5,5	7,3	74,5	9,1

Според Вас какви са причините, поради които някои Ваши колеги отпадат от специалността?	Намират си работа, за която не им е необходима диплома за висше образование	52,7
	Отиват да учат или работят в чужбина	29,1
	Губят интерес към специалността	78,2
	Имат много невзети изпити	41,8
	Преместват се в друга специалност	49,1
	Преместват се в друг Университет	34,5
Общо:		285,5%

До каква степен обучението по специалността допринася за:	Най-висока степен	Висока степен	Нито висока, нито ниска	Ниска степен	Най-ниска степен
Широко познаване на професионалната област	20,0	38,2	21,8	16,4	3,6
Изграждане и развитие на практически професионални умения	18,2	30,9	27,3	18,2	5,5
Усвояване на специализирани знания в конкретната област	21,8	30,9	25,5	14,5	7,3
Изграждане на мотивация за работа по специалността	21,8	21,8	38,2	12,7	5,5
Придобиване на знания, които могат да бъдат прилагани и в чужбина	20,0	30,9	23,6	12,7	12,7
Развиване на чуждоезикови умения	10,9	27,3	36,4	16,4	9,1

Развиване на технически умения за търсене и обработване на информация	34,5	40,0	16,4	5,5	3,6
Креативно мислене (умения за решаване на проблеми)	23,6	41,8	23,6	5,5	5,5
Изграждане на умения за работа в екип	36,4	43,6	16,4	1,8	1,8
Развитие на способности за управление и решаване на конфликти	23,6	23,6	41,8	7,3	3,6
Развиване на положителни качества (като отговорност, адаптивност, лоялност и др.)	29,1	25,5	32,7	9,1	3,6
Изграждане на умения за планиране и управление на проекти	36,4	34,5	20,0	5,5	3,6

Съответстват ли резултатите на полученото от Вас образование на Вашите очаквания?	Изцяло	29,1
	Отчасти	45,5
	Не	20,0
	Не мога да преценя	5,5
Общо:		100,0%

Смятате ли, че продължително обучение в електронна среда би се отразило на резултатите от обучението?	Да, в положителна посока	20,0
	Да, в отрицателна посока	32,7
	Няма да има промяна	27,3
	Не мога да преценя	20,0
Общо:		100,0%

Работите ли по време на следването?	Да, по специалността	16,4
	Да, в друга област	43,6
	Не	40,0
Общо:		100,0%

Какви са плановете Ви за работа?	Ще търся работа по специалността	65,5
	Ще търся работа в която и да е област	10,9
	Ще продължа с работата, на която съм в момента	12,7

	В момента нямам планове	10,9
Общо:		100,0%

Пол:	Жена	78,0
	Мъж	22,0
Общо		100,0%

Вие сте студент във:	Първи курс	40,0
	Втори курс	16,4
	Трети курс	18,6
	Четвърти курс	25,5
Общо		100,0%

Вашият среден успех от следването до сега е:	До 3,49	-
	От 3,50 до 3,99	-
	От 4,00 до 4,49	-
	От 4,50 до 4,99	3,6
	От 5,00 до 5,49	20,0
	От 5,50 до 6,00	76,4
Общо		100,0%

Ако сега Ви предстои да кандидатствате, каква специалност бихте избрали?	
Тази, по която се обучавам в момента в СУ	54,5
Тази, по която се обучавам в момента, но в друг университет	5,5
Близка до тази, по която се обучавам в момента в СУ	7,3
Близка до тази, по която се обучавам в момента, но в друг университет	12,7
Различна от тази, по която се обучавам в момента в СУ	5,5
Различна от тази, по която се обучавам в момента и в друг университет	10,9
Не бих кандидатствал никъде	3,6
Общо:	100,0%

Нередактирани отговори на студентите от специалност „Комуникационен мениджмънт“, Факултет по журналистика и масови комуникации на свободен въпрос за предложения, препоръки и забележки на респондентите към ръководството на факултета

1. Бих предпочела повече информация от страна на преподавателите - подробни обяснения относно домашни работи и изисквания, които те имат към нас. Да си подобрят презентациите тъй като някои са със стара информация (проценти, цифри, статистики и др.), която не е актуална днес, да си преглеждат учебния план всяка година и да го „освежават” и да имат най-вече желание да преподават, защото използването на монотонен глас докато четат от презентацията не ми вдъхва надежда.
2. Според мен студентите трябва да имат опция от сега нататък за начина на обучение, т.е. в онлайн среда или присъствено, за да могат да съчетават работа с обучение, защото при изцяло присъствено обучение масово студентите прекъсват поради липса на време.
3. Не мисля, че има нужда от толкова задълбочено изучаване на икономически специалности. Трябва да има повече дисциплини, свързани с обогатяването на културните знания на студентите, както и техните познания за психологията на човека, социално влияние и невербална комуникация. При записването ни беше обещано изучаване и на втори чужд език, което не се случи и беше разочароващо. Някои преподаватели излишно затрудняват учебния процес и затормозяват студентите със своите методи на преподаване/изпитване заради своите лични убеждения за работа.
4. Ще бъде конкретна: 1) Разделение на икономическите дисциплини в отделни семестри; 2) Премахване на дисциплини (и преподаватели), които са запазени за пълнеж и от уважение към специалистите в областта, дисциплините (и преподавателите) са ненужни и неадекватни; 3) Намиране на отговорни и професионални партньори за практическа работа със студентите (преди това описах проблеми, които срещнаха с предишни практически дисциплини); 4) Комуникиране на повече проекти и семинари. Имаше само един преподавател, който се интересуваше, споделяше и работеше със студентите по различни

проекти и задания извън университета; 5) Повече комуникация със студентите преди да са се случили нещата; Няма смисъл да ме питате ""Доволен ли си от това или другото?"" , ами не съм доволна, но ако ме бяхте попитали преди това може би резултатът щеше да е по-положителен и всичко щеше да има някакъв смисъл;

5. Специалността “Комуникационен мениджмънт” прекалено често се бърка с “Журналистика”. Често самите преподаватели се обръщат към нас с обръщението “журналисти” и преподават материали насочени в тази сфера. Много често курсовете “бягат” от комуникационната сфера. Специалността и професията комуникационен мениджър са прекалено модерни, а в курса се използват прекалено остарели методи на преподаване, както и материали.
6. Единствено мога да дам препоръка да се фокусира върху сферите, в които може да се развива един специалист по Комуникационен мениджмънт, тъй като няма особено яснота за това. По тази причина някои колеги не успяха да открият своя потенциал в тази специалност, тъй като е трудно да се визуализираме в бъдещ план на развитие.
7. Предлагам и препоръчвам: - да бъдат включени дисциплини, изучаващи човешката психология, начин на мислене, поведение, нагласи, убеждения; - да бъдат включени дисциплини, подготвящи студентите да бъдат комуникатори, като се набляга на реч, говор, изказ, жестове, разпознаване на знаци и символи от всякакъв характер; - да се изучават два чужди езика, както и жестомимичен език; - осигуряване на материали за самоподготовка по всяка една дисциплина; - повече практически дисциплини (добър пример е дисциплината в рекламна агенция United Partners; дължим голяма част от знанията си на тях); - повече мащабни групови проекти; - всеки месец по един представител от курс да се среща с декана на факултета и да дава своята обратна връзка за обучението; - отпадане на дисциплини: Летен стаж (или смяна на преподавател); Цвят и визуална комуникация (или смяна на преподавател); Стратегически комуникации и управление на съдържанието (или смяна на преподавател); Управление на медийна агенция (или смяна на агенция); - реорганизация на дисциплините след консултация с икономически специалист: Въведение в микро и макроикономиката; Международна икономика; Финанси и финансов мениджмънт.

8. преподавателите трябва да са запознати с преподавания досега материал (изключително непрофесионално „преподаване“ от ас. д-р Анета Милкова Маринова) - намаляване на оценката с 2 единици за непосещаване на лекциите е меко казано смешно - в 90% от лекциите не си заслужава да се влиза; след като студентът е подготвил курсова, задачи, проекти или каквото е поставено от преподавателя и то отлично, не е нормално да му се смъква оценката толкова много - има хора, които „посещават“ лекции онлайн като пускат да върви на монитора и излизат от тях.... - също така в СУ няма устен изпит по нашата специалност, въпреки това на няколко преподаватели това не им попречи да правят каквото си искат; - по много от дисциплините материалът не е структуриран - в 95% нямаме НИКАКВИ материали изобщо, а информацията относно задачите и крайният изпит е предоставена адекватно от 3-4 преподаватели за цялото 4-годишно обучение"
9. Бих искала да се набляга повече на практика в различни компании, за да можем да видим в действие нещата, които изучаваме
10. Бих обучил преподавателите на модерни и съвременни стилове на преподаване, за да съвпадат с мисленето на младите. Също така някои от преподавателите се отнасят крайно несериозно към специалността "Комуникационен мениджмънт".
11. Според мен организацията с изучаването на чужди езици по време на обучението е крайно незадоволителна, защото в учебния план е заложена възможността за изучаването на много чужди езици както западни, така и източни, но реално такъв избор не ни беше предоставен.
12. Загубени 4 години от живота ми. Специалността трябва да се промени изцяло и най-вече трябва да се наблегне на нормални преподаватели, които живеят в 21 век.

Нередактирани отговори на студентите от специалност „Комуникационен мениджмънт“, Факултет по журналистика и масови комуникации на въпроса от какво са доволни или разочаровани относно резултатите от обучението

1. Да, резултатите съответстват, защото придобих много умения, които са и ще ми бъдат полезни до голяма степен за бъдещата ми кариера. Образованието, което получавам напълно съвпада с очакванията ми.
2. Специалността не е доизмислена, предполагаше се, че ще е нова специалност, която е съвременна. Пълно разочарование.
3. Дисциплината е многопрофилна; преподавателите преподнасят информация максимално достъпно; осигурена е работа в екип, необходима за специалисти в тази област
4. Твърде много се набляга на икономическите дисциплини като Финанси и Икономика, също така Право, а комуникационните и социалните умения, които трябва да притежават студентите след своето дипломиране са слабо засегнати. От друга страна някои преподаватели действат страшно демотивиращо със своите методи на преподаване.
5. Самата дисциплина предполага още ново и нещо адекватно, което така и не можах да намеря през четирите си години на обучение. Беше обещано да се предостави на студентите тясна и професионална практическа подготовка от водещи фирми в съответните области, което беше и надеждата на студентите за получаването на някакво полезно знание. Вместо това, студентите трябваше да преследват посоченото лице, което отговаряше за организирането на учебния процес (по имейл, многократно, често без никакъв отговор). В резултат, трябваше студентите само да си измислят задачи, които да изпратят, за да получат оценка и да завършат обучението по дисциплината. Единственото адекватно отношение и подготовка получихме в I курс в United Partners. Допълнително, много от преподаватели, които се предполага, че са специалисти с голям опит бяха най-неадекватното нещо в обучението ни. Не само, че не можах да предадат каквото и да е знание, но и се държаха ненормално в учебната среда.

6. Много от курсовете в програмата на специалността се отдалечават прекалено много от нея, което демотивира студентите.
7. Смятам така, защото съм едва втори курс и вече успявам да реализирам знанията си на практика по време на стаж. Това според мен се дължи на фокуса върху собствената ни креативност по време на занятия.
8. Препокриване на учебно съдържание в няколко дисциплини; - Липса на основни практически умения (ораторско майсторство, презентационни умения, комуникационни умения във физическа среда, жестомимичен език), както и на теоретични знания (психология, познаване на поведенческите характеристики на участниците в комуникационния процес, изучаване на допълнителен лингвистичен език, семиотика и други теоретични знания, които биха могли да ни изградят като комуникационни специалисти); - Неподходящи и ненужни дисциплини, които по-скоро ни объркват, отколкото ни помагат (биха били подходящи, ако горепосочените знания и умения са включени в учебния план, а съответните дисциплини са просто продължение, допълнителна специализация); - Проява на лично отношение от преподаватели към студенти (положително и отрицателно); - Липса на практически дейности, които да обогатят студентите; - Липса на материали за самоподготовка при определени преподаватели (независимо от формата на обучение); - Липса на достъпна информация за стажове; - Невъзможност за смяна на избираема дисциплина; - Несправедливо оценяване при определени преподаватели: След няколко месеца дипломи наравно ще получат хора, които не са посещавали лекции и са полагали минимални усилия, заедно с хора, които са били отдадени през целия предиод на обучение.
9. Действително практически стаж няма, което напълно елиминира или изключително намалява възможностите на студентите да придобият представа за професионалната среда, умението да управляват проекти или кампании. Това оказва най-вече негативен ефект върху тяхната подготвеност, увереност и убеденост, че биха могли да отидат в агенция или фирма и да имат знанията, с които веднага да започнат работа.
10. Специалността е “от всичко по малко и накрая нищо.”

Нередактирани отговори на студентите от специалност „Комуникационен мениджмънт“, Факултет по журналистика и масови комуникации в позиция "Друго" при въпрос: "Според Вас какви са причините, поради които Вашите колеги не посещават учебни занятия?"

1. Имат хронично заболяване
2. Работят и нямат интерес да влязат в час дори в свободните си дни
3. Някои курсове се отдалечават прекалено много от специалността
4. Върнаха се да живеят по родните си места и няма смисъл да плащат наем и да напускат работа за една-две присъствени лекции
5. половината от лекторите имат лоша връзка с интернет и звучат като старо прашящо радио; освен това много малко от тях знаят как да представят материала подходящо за обучение в онлайн среда